

De onafgesloten lokfiets

Een onderzoek naar de toelaatbaarheid van de onafgesloten lokfiets als opsporingsmethode in verhouding tot het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM)

Chiel van Splunder
ANR 790609

Master Thesis in de strafrechtwetenschappen

te verdedigen tegenover de
Examencommissie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid
van de Universiteit van Tilburg
(Mr. drs. B. van der Vorm en Mr. M.E.W. Muskens)

Op 9 augustus 2010 om 15:00 uur.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Onderzoeksvraag	6
1.3 Plan van aanpak	7
Hoofdstuk 2. Opsporing	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Opsporing WvSv	8
2.3 Wet BOB	9
2.4 Opsporing en lokmiddelen	14
2.5 Conclusie	15
Hoofdstuk 3. Lokfiets	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Begrip lokfiets	16
3.2.1 <i>Bike-Bait project Venlo</i>	17
3.2.2 <i>Tallon-criterium</i>	18
3.3 Jurisprudentie	18
3.3.1 <i>Rechtbank Dordrecht 22 maart 2006</i>	19
3.3.2 <i>Rechtbank Dordrecht 01 november 2007</i>	19
3.3.3 <i>Rechtbank Dordrecht 31 mei 2006</i>	20
3.3.4 <i>Rechtbank Dordrecht 2 januari 2007</i>	21
3.3.5 <i>Hoge Raad 28 augustus 2008 (Deventer lokfiets)</i>	21
3.3.6 <i>Gerechtshof Arnhem 11 maart 2010</i>	24
3.4 Conclusie	25
Hoofdstuk 4. Lokauto	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Begrip lokauto	27
4.3 Jurisprudentie	27
4.3.1 <i>Rechtbank Dordrecht</i>	27
4.3.2 <i>Gerechtshof Amsterdam</i>	28
4.3.3 <i>Hoge Raad</i>	30

4.4 Conclusie	30
Hoofdstuk 5. Infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening	32
5.1 Inleiding	32
5.2 Begripsbepaling	32
5.3 Voorwaarden	33
5.3.1 Tallon-criterium	34
5.3.2 Belangenafweging	36
5.4 Jurisprudentie	37
5.5 Conclusie	38
Hoofdstuk 6. Vergelijking infiltratie/pseudo-koop en lokmiddelen	39
6.1. Inleiding	39
6.2. De verdachte	39
6.2.1 Pseudo-koop en infiltratie en verdachte	39
6.2.2 Lokfiets en verdachte/vergelijking	40
6.3. Proportionaliteit	42
6.4. Subsidiariteit	43
6.5. Opzet en het Tallon-criterium	45
6.5.1 Objectief element	46
6.5.2 Subjectief element	47
6.5.3 Temporeel element	48
6.6. Conclusie	49
Hoofdstuk 7. Artikel 6 lid 1 EVRM	51
7.1 Inleiding	51
7.2 De strekking van artikel 6 lid 1 EVRM	51
7.3 Teixeira de Castro v. Portugal	52
7.4 Khudobin v. Rusland	53
7.5 Conclusie	55
Hoofdstuk 8. Samenvatting en conclusie	56
8.1 Inleiding	56
8.2 Samenvatting	56
8.3 Eigen mening	59
8.4 Conclusie en aanbevelingen	61

Literatuurlijst

Parlementaire stukken

Jurisprudentielijst

Bijlage: Interview Politie Venlo-centrum (Limburg-Noord)

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Inleiding

‘Uti, non abuti’: *‘te gebruiken, niet om te misbruiken’*. Op 22 maart 2006 werd door twee politieambtenaren een onafgesloten ‘lokfiets’ op het station in Deventer geplaatst. Het betrof een kostbare damesfiets die als erg aantrekkelijk voor fietsendieven kan worden ervaren. Vanuit een dienstauto observeerden de twee agenten de lokfiets, en zijn zij al snel getuige van de situatie waarin een man de fiets meeneemt en er vervolgens op wegfietst. De man wordt hierop door de twee opsporingsambtenaren op heterdaad aangehouden en vervolgd op grond van diefstal van de lokfiets (art. 53 Sv jo. 310 Sr).

De casus is afkomstig uit het bekende arrest van de Deventer lokfiets.¹ In dit arrest wordt voor het eerst door de Hoge Raad antwoord gegeven op de vraag of het gebruik van de lokfiets als een rechtmatig opsporingsmiddel kan worden bevonden. Kan er bij de inzet van de lokfiets gesproken worden van gebruik, of misschien juist van misbruik van de opsporingsbevoegdheden van de politie?

De politie maakt de laatste jaren steeds meer gebruik van innovatieve opsporingsmiddelen zoals de lokfiets. Er is de laatste jaren dan ook een duidelijke trend waarneembaar in het gebruik van lokmiddelen binnen de opsporingspraktijk van de politie. Deze lokmiddelen kunnen in het kort worden beschreven als hulpmiddelen die de politie inzet bij de opsporing van verdachten op het gebied van diefstal of andere illegale praktijken.

Het gebruik van een lokmiddel is er vooral op gericht om (veel)plegers van misdrijven op heterdaad te kunnen betrappen, en vervolgens te kunnen arresteren (art. 53 jo. 128 Sv). In de praktijk wordt bij de aanpak van diefstal thans al gebruikt gemaakt van de lokfiets, de lokauto en de lokwoning. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van de lokoma (tegen tasjesdieven), de loktiener (controle drankverkoop aan minderjarigen), de lokhoer (tegen hoerenloperij) en de lokhomo (tegen potenrammers).² In 2009 is in Zwolle een man veroordeeld voor het aanranden van een lokagente. Deze agente was door de politie als potentieel slachtoffer ingezet om een reeks aanrandingen in de stad op te lossen.³

Deze nieuwe opsporingsmethoden zijn in vergelijking tot bijzondere opsporingsmethoden (zoals infiltratie en pseudo-koop) minder ingrijpend, en behoeven om die reden dan ook geen specifieke wettelijke basis. Deze ‘buitenwettelijke opsporingsmethoden’ vloeien

¹ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817.

² HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, concl. A-G Knigge.

³ Gerechtshof Arnhem 29 april 2009, *LJN*: BI2724.

voort uit de in art. 2 van de Politiewet algemeen gereguleerde taak van de Nederlandse politie; de handhaving van de rechtsorde. Deze mildere vormen van opsporingsmethoden bevatten geen specifieke wettelijke verankering, en worden enkel gereguleerd door ongeschreven rechtsbeginselen.⁴ Het bewijs dat met behulp van lokmiddelen wordt verkregen is met een beroep op art. 2 van de Politiewet dus wetmatig, maar dit maakt de methode niet per definitie rechtmatig. Het gebruik van de term ‘lokmiddel’ bevestigt het vermoeden dat er bij de inzet van deze opsporingsmethoden rekening dient te worden gehouden met het verbod tot uitlokking.

1.2 Onderzoeksvraag

Het uitlokkingsverbod is als gedragsnorm voor opsporingsambtenaren uitgewerkt in de artikelen betreffende de bijzondere opsporingsbevoegdheden van infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening in het Wetboek van Strafvordering⁵. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het hier niet de strafbare uitlokking bij de deelneming aan strafbare feiten betreft (art. 47 lid 1 sub 2 Sr).

Voornamelijk de inzet van de lokfiets bevindt zich op het randje van uitlokking. Bij het verbod tot uitlokking dient de vraag te worden beantwoord of de aanwezigheid van het opzet bij een fietsendief door de politie zelf wordt gecreëerd. Wordt een persoon met de inzet van de lokfiets mogelijk uitgelokt tot het plegen van het strafbare feit? Deze onderzoeksvraag vormt de basis van dit onderzoek.

Het antwoord op deze vraag zal onderzocht worden aan de hand van het Nederlands en Europese recht. Het gaat daarbij voor de duidelijkheid om het recht op een eerlijk proces uit art. 6 lid 1 van het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens (hierna EVRM). Onrechtmatige uitlokking kan verschillende gevolgen hebben voor het proces tegen een verdachte. Zo zou het als vormverzuim binnen de opsporing naast bewijsuitsluiting van het onrechtmatig verkregen bewijs (art. 359a lid 1 sub b Sv), ook de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie tot gevolg kunnen hebben (art. 359a lid 1 sub c Sv). Als een verdachte op grond van onrechtmatig verkregen bewijs wordt veroordeeld, is er sprake van een schending van het recht op een eerlijk proces uit art. 6 lid 1 EVRM.

⁴ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, concl. A-G Knigge r.o. 7.

⁵ Zie voor infiltratie voorts de artikelen: 126h lid 2, 126p lid 2, 126ze lid 2 jo. 126h lid 2, 126w lid 3 en 126x lid 3 Sv, en voor pseudokoop: 126i lid 2, 126q lid 2, 126zd lid 2 en 126ij lid 3 Sv.

Bovenstaande leidt tot de volgende probleemstelling van mijn scriptie: *‘In hoeverre is de inzet van de onafgesloten lokfiets door de politie, als buitenwettelijke opsporingsmethode, in overeenstemming met het recht op een eerlijk proces van art. 6 lid 1 EVRM?’*

1.3 Plan van aanpak

Om een antwoord te kunnen formuleren op de vraag of er bij de inzet van de lokfiets sprake is van onrechtmatige uitlokking zal ik me eerst verdiepen in de Nederlandse wetgeving betreffende de opsporing, en vervolgens de opsporing met behulp van lokmiddelen. Gezien de beschikbare jurisprudentie zal ik me naast de toepassing van de lokfiets verdiepen in de inzet van de lokauto.

Hierna zal een vergelijking plaatsvinden tussen enerzijds de lokmiddelen zonder wettelijke basis, en anderzijds de wettelijke vormen van infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening. Ik heb gekozen voor een vergelijking met deze twee vormen van bijzondere opsporingsbevoegdheden gezien het feit dat deze opsporingsmethoden het uitgewerkte wettelijke verbod tot uitlokking bevatten. Ten slotte zal ik het gebruik van de lokfiets als opsporingsmethode toetsen aan art. 6 lid 1 van het EVRM. Dit zal gebeuren aan de hand van twee toonaangevende uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).

In dit onderzoek zal eerst een uitgebreide uitwerking plaatsvinden van het begrip opsporing in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de lokfiets (hoofdstuk 3) en de lokauto (hoofdstuk 4) als opsporingsmethoden worden geanalyseerd met behulp van jurisprudentie. Hierna zal ik me verdiepen in de nationale wetgeving en jurisprudentie betreffende de opsporingsbevoegdheden van infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening (hoofdstuk 5). Vervolgens komt in hoofdstuk 6 een vergelijking aan bod tussen enerzijds de wettelijke, en anderzijds de niet-wettelijke varianten van opsporing. In hoofdstuk 7 wordt aan de hand van jurisprudentie de visie van het EHRM met betrekking tot het gebruik van bijzondere opsporingsmethoden en het verbod tot uitlokking belicht. Ten slotte zal ik in de conclusie van hoofdstuk 8 een antwoord op de probleemstelling proberen te formuleren.

2. Opsporing

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een uitgebreide uitwerking worden gegeven van het begrip ‘opsporing’. De inzet van de lokfiets kan worden beschouwd als een vorm van opsporing door de politie. De politie verricht namelijk onderzoek naar gepleegde strafbare feiten, (in dit geval fietsendiefstallen), met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen in de vorm van de veroordeling van de verdachten. Een uitwerking van het begrip is van belang om een beeld te schetsen van de inhoud en de betekenis van het begrip.

In paragraaf 2.1 zal eerst een uitwerking van het begrip opsporing uit het Wetboek van Strafvordering aan bod komen. Vervolgens zal er aandacht worden besteedt aan de totstandkoming van de Wet BOB en de verschillende opsporingsmethoden die hieruit voortvloeien. In paragraaf 2.3 zal ten slotte de achtergrond van lokmiddelen als vorm van opsporing naar voren komen.

2.2 Opsporing WvSv

‘Strafvordering heeft alleen plaats op de wijze bij de wet voorzien’ (art. 1 Sv). Dit legaliteitsbeginsel vormt een van de grondbeginselen van ons strafprocesrecht. Met dit beginsel wordt de burger als individu beschermd tegen willekeur van de overheid. Elke strafvorderlijke beslissing van de overheid dient hiermee te steunen op een wettelijke regeling. Op deze manier wordt de machtsuitoefening van de overheid aan regels gebonden om de burger rechtszekerheid te bieden.⁶ Voornamelijk in het geval van het opsporingsonderzoek vormt dit beginsel een belangrijk houvast voor de burger tegen de toenemende bevoegdheden van opsporingsinstanties.

De definitie van het opsporingsonderzoek is uitgewerkt in art. 132a Sv. Uit dit artikel blijkt dat het een onderzoek betreft in verband met strafbare feiten, onder toezicht van de officier van justitie, met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen. Het opsporingsonderzoek wordt uitgevoerd door opsporingsambtenaren.

Onder opsporingsambtenaren kunnen alle personen worden verstaan die met de opsporing van een strafbaar feit zijn belast (art. 127 Sv). Op grond van art. 141 Sv zijn de volgende personen met de opsporing van strafbare feiten belast: de officieren van justitie, de ambtenaren van politie, de officieren en onderofficieren van de Koninklijke marechaussee

⁶ G.J.M. Corstens, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2008, p. 15.

en andere aangewezen militairen van dat wapen. Ook de buitengewone opsporingsambtenaren, die bij bijzondere wet of door toestemming van de Minister van Justitie zijn aangewezen, zijn belast met opsporingsbevoegdheden (art. 142 Sv).

Daarnaast kan ook de gewone burger een bijdrage leveren aan de opsporing. Wanneer een burger aangifte doet, een verdachte op heterdaad aanhoudt of inlichtingen aan opsporingsambtenaren verstrekt, kan er ook worden gesproken van opsporing.⁷ Belangrijk hierbij is dat de burger een verdachte enkel aan kan houden in geval van een ontdekking op heterdaad (art. 53 Sv). De burger mag hierbij wel elke plaats betreden met uitzondering van een woning zonder toestemming van de bewoner (art. 55 Sv). Voor een aanhouding buiten heterdaad is in eerste instantie slechts de officier van justitie bevoegd (art. 54 Sv). Indien het optreden van de officier van justitie of hulpofficier van justitie niet kan worden afgewacht, is iedere opsporingsambtenaar bevoegd tot een aanhouding buiten heterdaad (art. 54 lid 2 en 3 Sv).

Het Wetboek van Strafvordering vormt de belangrijkste basis voor de wettelijke opsporingsmethoden. In het Wetboek van Strafvordering zijn een aantal opsporingsmethoden los van elkaar uitgewerkt. Voorbeelden hiervan zijn het verhoor van de verdachte (art. 29 en 200 Sv), de dwangmiddelen: zoals de aanhouding (art. 53 en 54 Sv), het betreden en doorzoeken van plaatsen (art. 55 en 55a Sv) het onderzoek aan lichaam of kleding (art. 56 Sv), of de maatregelen ter identificatie van een verdachte (art. 61a Sv).

Het Wetboek van Strafvordering bevat sinds de invoering van de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden⁸ (Wet BOB), een uitgebreide uitwerking van de verschillende opsporingsbevoegdheden die door de politie kunnen worden toegepast. De Wet BOB zal hieronder nader worden uitgewerkt.

2.3 Wet BOB

Sinds 1 februari 2000 zijn de wettelijke opsporingsbevoegdheden in het Wetboek van Strafvordering uitgebreid met de inwerkingtreding van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden.⁹ De Wet BOB werd ingesteld naar aanleiding van een

⁷ Corstens 2008, p. 261.

⁸ Wet van 27 mei 1999 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de regeling van enige bijzondere bevoegdheden tot opsporing en wijziging van enige andere bepalingen (bijzondere opsporingsbevoegdheden) *Stb.* 1999, 245.

⁹ *Stb.* 1999, 245.

onderzoek van de Parlementaire Enquêtecommissie (Commissie van Traa). Het was deze commissie die de toepassing van opsporingsmethoden moest evalueren.

De Parlementaire Enquêtecommissie werd ingesteld naar aanleiding van de IRT-affaire. Dit IRT-debat ontstond op 7 april 1994 naar aanleiding van een rapport van de Commissie Wierenga over het Interregionaal Recherche Team (IRT) Noord-Holland/Utrecht. Het rechteam maakte bij een drugsoperatie gebruik van een omstreden opsporingsmethode, namelijk de zogenaamde diepte-infiltratie.¹⁰

De diepte-infiltratie wordt door de Commissie van Traa beschreven als een situatie waarin opsporingsambtenaren in de opsporingsfase voor een langere tijd deel gaan uitmaken van een criminele organisatie, om op deze manier zoveel mogelijk informatie te verkrijgen. Zij dringen daarbij door tot de kern van de organisatie.¹¹

Onder toezicht en medewerking van de undercover agenten werden duizenden kilo's drugs het land binnen gevoerd. Deze omstreden opsporingsmethode veroorzaakte veel discussie en resulteerde uiteindelijk in het parlementaire onderzoek naar de opsporingsmethoden die door de politie werden toegepast. Uit dit parlementair onderzoek kam naar voren dat er een crisis in de opsporing bestond. Deze crisis werd veroorzaakt door het feit dat er geen duidelijke normering aanwezig was van de opsporingsmethoden die waren toegestaan, er problemen bestonden over de vraag wie nu waar verantwoordelijk voor was, en het feit dat het openbaar ministerie te weinig gezag had over de politie.¹²

De Commissie van Traa kreeg als gevolg van de crisis in de opsporing de opdracht toebedeeld om onderzoek te verrichten naar de georganiseerde criminaliteit, de opsporingsmethoden die door politie en justitie worden toegepast, en de organisatie en controle op de opsporing.¹³

Uit de conclusie van de commissie kwam uiteindelijk naar voren dat er door politie en justitie in ruime mate gebruik werd gemaakt van buitenwettelijke opsporingsmethoden.¹⁴ Deze opsporingsmethoden werden vaak met vage doelstellingen ingezet wat resulteerde in misbruik van de bevoegdheden.¹⁵ De infiltratiemethoden die door het Internationaal

¹⁰ M.F. Mols, Th A. de Roos & T. Spronken, 'Het echte IRT-debat. Grenzen van opsporingsmethoden', *Nederlandsch juristenblad* 1994, p. 797.

¹¹ *Kamerstukken II* 1995/1996, 24072, nrs. 10-11, p. 234 (Enquête Opsporingsmethoden).

¹² Enquête Opsporingsmethoden, p. 413-414.

¹³ Enquête Opsporingsmethoden, p. 412.

¹⁴ A. Beijer, *De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden: eindevaluatie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004, p. 161.

¹⁵ L. Siemerink, *De wenselijkheid en mogelijkheid van infiltratie en pseudokoop op het internet*, Deventer: Kluwer 2000, p. 11.

Recherche Team werden toegepast en waarbij grote partijen drugs het land werden binnengesluisd, werd door de commissie als ‘onverantwoord’ bestempeld.¹⁶ De toepassing van deze buitenwettelijke opsporingsmethoden werd destijds door de Hoge Raad als acceptabel geacht. Dit deed de Hoge Raad met de motivering dat er niet van opsporing kan worden gesproken wanneer er geen vermoeden bestaat dat een strafbaar feit is begaan.¹⁷ De politie kon bij haar optreden dus eenvoudig terugvallen op de motivering dat er van opsporing nog geen sprake was.¹⁸ De politie werd op deze manier dus erg vrij gelaten in haar optreden. De wetgever en rechter gaven de politie en justitie te veel ruimte en hierdoor bestond er geen duidelijk toezicht op de opsporingsmethoden die door politie en justitie werden toegepast.

Als reactie hierop kwam de Commissie van Traa in haar eindrapport tot de conclusie dat een wettelijke regeling van de opsporingsmethoden noodzakelijk was. Er moest een wettelijke regeling komen in het Wetboek van Strafvordering, waarmee de opsporingsmethoden onder het gezag van de officier van justitie werden gebracht.¹⁹

Deze aanbevelingen van de commissie hebben uiteindelijk geresulteerd in de instelling van de Wet BOB. Met de instelling van de Wet BOB kwam er naast een normering van opsporingsmethoden ook een duidelijke definitie van het opsporingsbegrip, dat is uitgewerkt in het gewijzigde art. 132a Sv. Dit had tot gevolg dat bepaald optreden van de politie onder het begrip ‘opsporing’ werd geplaatst en daarmee dus onder de verantwoordelijkheid van de officier van justitie werd gebracht.²⁰

De volgende bevoegdheden werden met de invoering van de Wet BOB onder het gezag van de officier van justitie geplaatst: de stelselmatige observatie (art. 126g en in georganiseerd verband 126o Sv), infiltratie (art. 126h en 126p Sv), pseudo-koop of -dienstverlening (art. 126i en 126q Sv), stelselmatig inwinnen van informatie (art. 126j en 126qa Sv), het betreden of met een technisch hulpmiddel aanwenden van een besloten plaats (art. 126k en 126r Sv), het opnemen van vertrouwelijke communicatie (art. 126l en 126s Sv), het onderzoek van telecommunicatie (art. 126m en 126t Sv), en ten slotte het vorderen van gegevens betreffende het telecommunicatieverkeer (art. 126n-nb en 126u-126ub Sv).

¹⁶ Enquête Opsporingsmethoden, p. 420.

¹⁷ P.A.M. Mevis, ‘De evaluatie van de Wet-BOB en van de Wet herziening GVO’, *DD* 2005, p. 458.

¹⁸ Mevis 2005, p. 456.

¹⁹ Enquête Opsporingsmethoden, p. 447.

²⁰ Mevis 2005, p. 456.

Opvallend is de tweedeling binnen de Wet BOB in de klassieke fase van opsporing (art. 126g-126nb Sv), en de fase van vroegsporing naar criminaliteit in georganiseerd verband (art. 126o-126ub Sv). In de fase van klassieke opsporing moet er elke keer sprake zijn van een verdenking van een misdrijf op grond van art. 27 Sv, voordat de bijzondere opsporingsmethoden kunnen worden ingezet. In het geval er misdrijven in georganiseerd verband worden gepleegd waar voorlopige hechtenis voor is toegestaan (art. 67 Sv), is een redelijk vermoeden dat een misdrijf wordt beraamd of gepleegd al voldoende.

In 2006 is het domein van de bijzondere opsporingsbevoegdheden in het Wetboek van Strafvordering verruimd met een regeling betreffende terroristische misdrijven (art. 126zd-126zi Sv). Met de Wet ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven²¹ kunnen de bijzondere opsporingsbevoegdheden worden ingezet naar aanleiding van aanwijzingen dat een terroristisch misdrijf wordt voorbereid. Er is dus geen verdenking of redelijk vermoeden meer nodig waardoor een aanwijzing al voldoende grondslag vormt voor de inzet van de bijzondere opsporingsmethoden. Van aanwijzingen kan worden gesproken indien de beschikbare informatie feiten en omstandigheden bevat die erop duiden dat daadwerkelijk een terroristisch misdrijf zou zijn, of zal worden gepleegd.²²

Met de regeling van het terroristische misdrijf is de regeling van de bijzondere opsporingsmethoden uitgebreid tot drie domeinen, de klassieke opsporingsfase bij een verdenking van een misdrijf, de fase van vroegsporing bij een redelijk vermoeden dat misdrijven in georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd, en sinds 2006 dus het derde domein van aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. De instelling van bijzondere opsporingsbevoegdheden ten einde de georganiseerde en terroristische criminaliteit te bestrijden, heeft dus tot uitwerking gehad dat opsporing al plaats kan vinden indien er nog geen verdenking van een concreet delict bestaat. Een redelijk vermoeden dat er in georganiseerd verband misdrijven plaatsvinden is al voldoende.

Vroegsporing kan worden beschreven als de fase waarin de politie zich richt op de ontdekking van gepleegde strafbare feiten, of het verzamelen van informatie over nog te plegen strafbare feiten. In de fase van vroegsporing is er sprake van een redelijk vermoeden dat in georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd, maar er

²¹ Wet van 20 november 2006 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven, *Stb.* 2006, 580.

²² Cleiren & Nijboer 2007, p. 538.

bestaat nog géén concrete verdenking van een gepleegd delict.²³ Samengevat heeft dit tot gevolg dat de bijzondere opsporingsbevoegdheden zonder een concrete verdenking in kunnen worden gezet.

Wat de bestrijding van criminaliteit betreft heeft dit een positieve uitwerking, maar de uitbreiding van bevoegdheden kent ook zijn kanttekeningen. Bekend is dat de bijzondere opsporingsmethoden, gezien de inbreuk op grondrechten, op het randje van toelaatbaarheid betreffende het gedrag van opsporingsambtenaren balanceren. Deze bijzondere opsporingsbevoegdheden beperken voornamelijk het recht op privacy van de burger.²⁴ Bij stelselmatige observatie of het tappen van telefoongesprekken wordt het recht op eerbiediging en bescherming van je persoonlijke levenssfeer (lees privacy) beperkt (art. 10 Grondwet en art. 8 EVRM). Het uitgangspunt van de Wet BOB is dan ook om de bevoegdheden van de politie die een inbreuk opleveren op grondrechten wettelijk vast te leggen.

Naast een normering van de opsporingsbevoegdheden voor opsporingsambtenaren kwam er met de Wet BOB een aparte titel VA betreffende de bijstand van burgers aan de opsporing. In deze titel is de bijstand van burgers uitgewerkt in drie afdelingen te weten een regeling betreffende de burgerinformant (art. 126v Sv), de burgerinfiltrant (art. 126w-x Sv) en de burgerpseudo-koop of –dienstverlening (art. 126ij-z Sv). Een wettelijke basis voor opsporing door burgers werd noodzakelijk geacht gezien de risico's die deze opsporingsmethoden met zich mee brachten en de beperking van het recht op privacy van verdachten.²⁵

Met de Wet BOB werd ten slotte voorzien in een regeling betreffende het verkennend onderzoek (art. 126gg Sv). Het verkennend onderzoek gaat aan het opsporingsonderzoek vooraf en heeft tot doel om voorbereidingen te treffen voor het instellen van één of meer opsporingsonderzoeken. Er wordt in deze fase onderzoek gedaan naar groeperingen waarbij ook losse personen, die niet als verdachte kunnen worden gezien, onderwerp van onderzoek worden. Dit kan inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van burgers opleveren en een wettelijke basis van het verkennend onderzoek werd daarmee noodzakelijk geacht.²⁶

Met de invoering van de Wet BOB is er voor de burger een regeling voorhanden die de burger een beeld geeft van de omstandigheden en voorwaarden waaronder rechten kunnen worden beperkt door opsporingsambtenaren. De burger wordt hiermee beschermd tegen

²³ Corstens 2008, p. 258.

²⁴ Siemerink 2000, p. 11.

²⁵ *Kamerstukken II 1996/97*, 25403, nr. 3, p. 44 (MvT bijzondere opsporingsbevoegdheden).

²⁶ MvT Bijzondere opsporingsbevoegdheden, p. 49.

willekeurige inmenging van de overheid in haar privacy en tegen misbruik van bevoegdheden door de overheid.²⁷

Samenvattend kan worden gesteld dat de Wet BOB drie doelstellingen dient: een wettelijke basis voor bijzondere opsporingsmethoden, controle op de rechtmatigheid van opsporingsmethoden, en een effectieve bestrijding van de georganiseerde criminaliteit.²⁸

2.4 Opsporing en lokmiddelen

Het gebruik van lokmiddelen kan worden gekwalificeerd als pro-actief optreden door de politie. Onder pro-actief optreden vallen die handelingen van de politie die zij op eigen initiatief uitvoert.²⁹ De politie verzamelt zelfstandig informatie over strafbare gedragingen zonder de aanwezigheid van enige aangifte of redelijk vermoeden dat strafbare feiten zijn gepleegd.³⁰ Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het uitvoeren van controles op alcohol, en het rijden zonder licht in het verkeer, maar bijvoorbeeld ook aan infiltratie, observatie en het verzamelen van inlichtingen om criminele of terroristische organisaties aan het licht te brengen.

De inzet van lokmiddelen bevat, zoals besproken, geen wettelijke basis in het Wetboek van Strafvordering. De wettelijke grondslag voor de toepassing van lokmiddelen moet worden afgeleid uit art. 2 Politiewet, namelijk de handhaving van de rechtsorde. Dit betekent echter niet dat het Wetboek van Strafvordering in zijn geheel niet van toepassing is op deze vormen van opsporing. Naast art. 2 Politiewet is ook de algemene opsporingsbevoegdheid voor opsporingsambtenaren uit art. 141 Sv van toepassing op de inzet van de lokmiddelen. Opsporingsmethoden die een diepe inbreuk op grondrechten opleveren behoeven sinds de invoering van de Wet BOB een voldoende wettelijke basis in het Wetboek van Strafvordering.³¹ Uit het Zwolsman-arrest³² blijkt dat opsporingsmethoden die geen wettelijke basis bevatten en slechts een beperkte inbreuk op grondrechten opleveren, als acceptabel kunnen worden bevonden met een beroep op de algemene opsporingsbevoegdheid uit art. 141 Sv. Dit betekent dat opsporingsambtenaren bij de uitvoering van hun taak niet zijn gebonden aan het legaliteitsbeginsel van art. 1 Sv. Zo vormt het preventief fouilleren van willekeurige personen en het verzoek om de zakken te legen in beginsel een inbreuk op het recht van privacy. Wanneer de fouillering plaatsvindt

²⁷ MvT Bijzondere opsporingsbevoegdheden, p. 10.

²⁸ Beijer 2004, p. 29.

²⁹ Corstens 2008, p. 259.

³⁰ Corstens 2008, p. 269.

³¹ Siemerink 2000, p. 11.

³² HR 19 december 1995, NJ 1996, 249 (Zwolsman).

in een beperkt gebied en binnen een beperkte periode, kan de relatief beperkte inbreuk op de privacy van personen toch in overeenstemming zijn met art. 8 EVRM.³³

De essentie van het Zwolsman-arrest wordt gevormd door de vraag wat er dient te gebeuren indien de politie ten tijde van het opsporingsonderzoek of de pro-actieve fase onrechtmatig heeft gehandeld. Indien het onrechtmatig handelen van een bepaalde ernstige aard is, zijn hier processuele sancties aan verbonden. Zo kan het bewijsmateriaal dat met de onrechtmatige handelingen is verkregen bijvoorbeeld worden uitgesloten, indien de verdachte hierdoor in zijn belangen is geschaad (art. 359a lid 1 sub b Sv). Slechts wanneer de agenten doelbewust of met grote veronachtzaming het recht op een eerlijk proces van de verdachte hebben geschonden, kan het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk worden geacht in de vervolging van de verdachte (art. 359a lid 1 sub c Sv).³⁴ Op de vraag in hoeverre de opsporingsmethode van de lokfiets een inbreuk op kan leveren in de integriteit van de opsporing, wordt later teruggekomen.

2.5 Conclusie

Met een uitgebreide uitwerking van het opsporingsonderzoek, het opsporingsbegrip, en de bijzondere bevoegdheden tot opsporing, is het Wetboek van Strafvordering de belangrijkste basis voor de bevoegdheden tot opsporing. De bijzondere bevoegdheden tot opsporing, (zoals infiltratie en pseudo-koop), bevatten een uitgebreide uitwerking in het Wetboek van Strafvordering. Deze uitgebreide wettelijke basis van de bijzondere opsporingsbevoegdheden wordt noodzakelijk geacht gezien het ‘zware’ karakter van deze opsporingsmethoden waarbij de grondrechten van burgers worden ingeperkt.

De inzet van lokmiddelen bevat geen dergelijke specifieke wettelijke basis. De bevoegdheid tot opsporing met behulp van lokmiddelen vloeit namelijk voort uit de algemene bevoegdheid tot opsporing uit art. 2 Politiewet. Daarnaast zijn bij de inzet van de lokmiddelen de algemene opsporingsbevoegdheden van opsporingsambtenaren uit art. 141 en 142 Sv van toepassing.

³³ Rb. Breda 2 maart 2004, *LJN*: AO4770.

³⁴ HR 19 december 1995, *NJ* 1996, 249 r.o. 5.2 (Zwolsman).

3. Lokfiets

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een uitwerking worden gegeven van het fenomeen van de lokfiets. In paragraaf 3.1 wordt het begrip lokfiets nader beschouwd en vindt er een korte uitweiding plaats van het ‘Tallon-criterium’. Dit Tallon-criterium is van belangrijke waarde bij de beoordeling van de rechtmatigheid van de inzet van de lokfiets als opsporingsmiddel.

In paragraaf 3.2 zal vervolgens de jurisprudentie met betrekking tot de lokfiets aan bod komen. De visie van de Nederlandse strafrechters (en in het bijzonder die van de Hoge Raad), zijn van belang voor de beantwoording van de probleemstelling. Daarnaast zal een beeld worden geschetst van de toepassing van de lokfiets in de praktijk. Dit is van belang om de inzet van lokmiddelen op de rechtmatigheid te kunnen toetsen. Ten slotte vindt er in de conclusie van paragraaf 3.3 een analyse plaats van de verschillen en overeenkomsten die voortvloeien uit de jurisprudentie.

3.2 Begrip lokfiets

De lokfiets is de laatste jaren een populair middel voor de Nederlandse politie om het maatschappelijke probleem van de fietsendiefstal aan te pakken. In dit onderzoek wordt aandacht besteedt aan de onafgesloten lokfiets. De onafgesloten lokfiets wordt door de politie bewust op een bepaalde plaats gestationeerd en agenten wachten vervolgens het moment af dat een bepaalde persoon zich de fiets toe-eigent. Deze persoon kan vervolgens direct op heterdaad worden aangehouden en worden vervolgd op grond van fietsendiefstal (art. 53 Sv jo. 310 Sr).

De lokfiets wordt door de politie bewust op een plek gestald waar veel fietsendiefstallen voorkomen. Het gaat hier dan vooral om stations of andere ‘hotspots’ in een stad.³⁵ Na plaatsing van de fiets houden verbalisanten zich in de omgeving van de fiets op, zodat na diefstal van de fiets direct tot arrestatie van de verdachte kan worden overgegaan.

Een andere variant van de lokfiets is de afgesloten fiets met een ingebouwde GPS-zender (Global Positioning System). De politie kan een dergelijke lokfiets te allen tijde volgen, om de dader op een later tijdstip buiten heterdaad aan te houden (art. 54 Sv).³⁶ Deze methode met een zender is voor de politie vooral interessant om fietshandelaren op te

³⁵ Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid, 22 februari 2008: ‘Venlo zet ‘lokfietsen’ in tegen fietsendiefstal’.

³⁶ Politiepost, editie Rotterdam-stad, december 2009 nr. 3, p. 5.

sporen die gestolen fietsen in het commerciële circuit brengen. Verschillende Amsterdamse fietsenhandelaren ondertekenden in 2003 een gedragscode waarin zij accepteerden geen afgesloten fietsen open te slijpen dan wel in te kopen. De inzet van de lokfiets met GPS-zender zou aan moeten tonen of de handelaren deze gedragscode niet aan hun laars lappen.³⁷

In dit onderzoek zal ik me beperken tot de inzet van de onafgesloten lokfiets. Dit met de reden dat met deze methode van opsporing risico wordt gelopen om de burger uit te lokken tot het plegen van een fietsendiefstal.

3.2.1 Bike-Bait project Venlo

Het lokfietsproject dat in 2008 van start is gegaan in Venlo, vormt een belangrijk voorbeeld uit de praktijk van de toepassing van de onafgesloten lokfiets.³⁸ Het project werd gestart in navolging van vergelijkbare succesvolle fietsprojecten in Zwolle en Dordrecht. Het zogenaamde Bike-Bait-project moet de oplossing vormen voor het grote aantal voorkomende fietsendiefstallen in de stad (meer dan 1000 per jaar). Doelstelling van het project is vooral het terugdringen van het aantal fietsendiefstallen door veelplegers aan te pakken. Het project is een groot succes, en heeft in Venlo geleid tot een forse daling van 75% van het aantal fietsendiefstallen.

Het project komt als volgt tot uiting in de praktijk. De politie plaatst een onafgesloten fiets op een plek waar veel fietsendiefstallen plaatsvinden, de zogenaamde 'hot spots'. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de ingang van het station waar volgens de politie vaker onafgesloten fietsen zijn te vinden. De politie kiest hierbij bewust voor het dure type damesfiets dat interessant is voor een fietsendief en in de praktijk ook vaak wordt gestolen (bijvoorbeeld fietsen met trapondersteuning).

De lokfiets wordt vervolgens met behulp van cameratoezicht en observatieteams van de politie in de gaten gehouden. Wanneer de lokfiets wordt weggenomen wordt de verdachte (alvorens wordt overgegaan tot aanhouding) kort achtervolgd door de politie. Deze achtervolging wordt noodzakelijk bevonden om te controleren of de verdachte niet met goede wil de fiets aan de politie wil overdragen. De politie maakt bij het project zowel gebruik van opvallende als onopvallende surveillances en het bike-team.

³⁷ Remco Asselbergs, 15 april 2005: 'Amsterdamse aanpak fietsendiefstal succesvol', http://amsterdam.nl/@3107/amsterdamse_aanpak_0/.

³⁸ Het Bike-Bait-project is in Venlo van start gegaan in februari 2008. De gegevens met betrekking tot dit project zijn afkomstig uit een interview dat is afgenomen met Sander Driessen van de Politie Venlo-Centrum (Regio Limburg-Noord). Sander Driessen heeft het Bike-Bait-project opgezet en is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project binnen de praktijk.

Het gehele project vindt pas plaats na toestemming van de officier van justitie. De officier van justitie heeft eenmalig toestemming verleend voor de toepassing van het project, maar staat verder los van de uitvoering binnen de praktijk. Dit heeft tot gevolg dat de politie kan het project dus naar eigen inzicht kan invullen. De opsporingsambtenaren zijn uiteindelijk wel verplicht om verantwoording af te leggen richting de officier van justitie betreffende de aanhouding van een verdachte. De officier van justitie ontvangt hierbij een dichtgespijkerd dossier over de diefstal van de lokfiets. Dit dossier bevat een uitgebreid proces-verbaal met de bevindingen van de opsporingsambtenaren, een beschrijving van de aanhouding, en overige bewijsmiddelen zoals foto's en camerabeelden ten tijde van de diefstal. Indien er geen twijfel bestaat over het proces-verbaal gaat de officier van justitie over tot vervolging van de verdachte. Interessant gegeven is dat met de inzet van de lokfiets in Venlo vooral gelegenheidsdieven worden opgepakt.

3.2.2 Tallon-criterium

Zoals al naar voren is gekomen (paragraaf 1.1), zijn de bijzondere opsporingsbevoegdheden van infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening gebonden aan een verbod tot uitlokking. Dit uitlokkingsverbod is een uitwerking van het Tallon-criterium dat door de Hoge Raad in het Tallon-arrest³⁹ voor het eerst werd aangenomen.

Het criterium bevat het verbod om een persoon te brengen tot andere strafbare feiten dan die waarop diens opzet reeds tevoren was gericht. Dit criterium kan worden gezien als een uitvloeisel van het recht op een eerlijk proces uit art. 6 EVRM.⁴⁰ Zoals in de inleiding van dit onderzoek al naar voren is gekomen, moet bewijs dat verkregen wordt door middel van uitlokking dan ook als onrechtmatig worden beschouwd (paragraaf 1.1). Het verbod tot uitlokking is van toepassing op elke vorm van opsporing van strafbare feiten, en daarmee dus ook op de inzet van de lokfiets.⁴¹

3.3 Jurisprudentie

Over het gebruik van de onafgesloten lokfiets is veel discussie mogelijk. Deze discussie is onder andere waar te nemen in vier uitspraken van de rechtbank Dordrecht betreffende het gebruik van een onafgesloten lokfiets. Gezien de geringe aanwezigheid van jurisprudentie met betrekking tot de lokfiets, zullen slechts de uitspraken van de rechtbank Dordrecht, een

³⁹ HR 4 december 1979, NJ 1980, 356.

⁴⁰ Corstens 2008, p. 470.

⁴¹ M. Nieuwenhuis, *Opsporing in vogelvlucht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2007, p. 73.

arrest van het Gerechtshof Arnhem, en een arrest van de Hoge Raad worden behandeld. Een uitspraak van de rechtbank Arnhem, waarin een verdachte werd veroordeeld voor het wegnemen van een technisch geprepareerde lokfiets, voegt inhoudelijk niets toe aan mijn onderzoek, en zal ik om die reden onbesproken laten.⁴²

*3.3.1 Rechtbank Dordrecht 22 maart 2006*⁴³: In de eerste uitspraak van de rechtbank Dordrecht besloot de politie een onafgesloten lokfiets te plaatsen in de buurt van een persoon die bij hen al bekend stond als fietsendief. Het viel de verbalisanten op dat de verdachte wel erg veel interesse toonde in de fietsen ter plaatse en zij besloten hierop over te gaan tot de inzet van de lokfiets. De lokfiets werd daarbij bewust in de buurt van de verdachte geplaatst zodat de verdachte met verwachting de lokfiets zou passeren. De verdachte nam vervolgens de onafgesloten fiets mee en werd hierop direct aangehouden door de agenten.

De politierechter oordeelde op grond van deze feiten dat er op het moment van het plaatsen van de lokfiets nog geen redelijk vermoeden aanwezig was dat een strafbaar feit was begaan. Er kon dus ook niet worden gesproken van de aanwezigheid van een opsporingsmotief, zoals het achterhalen van de identiteit van de daders van eerder gepleegde strafbare feiten. De politie was nog niet op de hoogte van een strafbaar feit gepleegd door verdachte, maar maakte desondanks toch gebruik van een opsporingsmiddel. De politie trad hierbij volgens de rechtbank buiten het doel dat opsporing dient, namelijk onderzoek naar aanleiding van een vermoedelijk gepleegd strafbaar feit. De politie had de lokfiets enkel geplaatst met de verwachting dat verdachte de fiets mee zou nemen. Dit leverde een onacceptabele inbreuk op de beginselen van een behoorlijke strafrechtpleging op, waardoor de officier van justitie de toegang tot de strafvervolging van verdachte moest worden ontzegd.

Verder was ook niet gebleken dat verdachte zonder het plaatsen van de lokfiets een fietsendiefstal zou hebben gepleegd. Het Openbaar Ministerie werd door de rechtbank Dordrecht dan ook niet-ontvankelijk verklaard.

*3.3.2 Rechtbank Dordrecht 01 november 2007*⁴⁴: Deze uitspraak van de rechtbank Dordrecht is een vervolg op de uitspraak van 22 maart 2006. De officier was in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak en vervolgens heeft het gerechtshof te 's-Gravenhage

⁴² Rb. Arnhem 2 oktober 2007, *LJN*: BB4593.

⁴³ Rb. Dordrecht 22 maart 2006, *LJN*: AX0773.

⁴⁴ Rb. Dordrecht 1 november 2007, *LJN*: BB6979.

zich over de zaak moeten buigen. De raadsman van verdachte deed bij het hof een beroep op de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie. Het hof concludeerde in haar uitspraak van 7 juni 2007 dat de inzet van de lokfiets in dit geval met geen enkele rechtsregel in strijd was.⁴⁵ Het bewust inzetten van een onafgesloten lokfiets ten einde te zien of een bij politie als dief bekend staande persoon de fiets steelt, werd niet als onrechtmatig bevonden. Hierbij was niet vereist dat er van tevoren al een redelijk vermoeden bestond dat een concreet strafbaar feit zou zijn gepleegd.

Het Gerechtshof concludeert voorts dat uit de verklaringen van verdachte is op te maken dat het zogenaamde “Tallon-criterium” niet is geschonden.⁴⁶ Het hof acht het Openbaar Ministerie dan ook ontvankelijk in haar vervolging. Het hof wijst de zaak echter wel terug naar de politierechter te Dordrecht omdat uitsluitend het onder 1 tenlastegelegde aan haar oordeel is onderworpen.

Vervolgens heeft de meervoudige strafkamer van de rechtbank Dordrecht heeft uitspraak gedaan in deze zaak. De rechtbank sluit zich in haar uitspraak van 1 november 2007 aan bij het oordeel van het hof. De rechtbank komt daarbij tot een veroordeling van de verdachte tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand.

3.3.3 Rechtbank Dordrecht 31 mei 2006⁴⁷: Bij de tweede zaak van de rechtbank Dordrecht ging het om een vergelijkbare casus. Twee opsporingsambtenaren waren een persoon op straat aan het volgen die bij hen al bekend stond door eerdere aanhoudingen wegens fietsendiefstal.

Op een bepaald moment tijdens de achtervolging besluiten de verbalisanten om een onafgesloten lokfiets in de buurt van verdachte te plaatsen. Wanneer de verdachte de onafgesloten fiets passeert, besluit hij om deze mee te nemen en wordt hij vervolgens aangehouden.

In deze zaak komt de rechter-commissaris tot onrechtmatigheid van de aanhouding nu er met deze handelwijze sprake is van een ernstige inbreuk op de beginselen van een behoorlijke strafrechtpleging en de belangen van verdachte. De rechter-commissaris verwijst in zijn conclusie tot niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie naar de eerdere uitspraak van de rechtbank van 22 maart 2006.

⁴⁵ Deze uitspraak is niet gepubliceerd.

⁴⁶ Rb. Dordrecht 1 november 2007, *LJN*: BB6979, r.o. 2.3.

⁴⁷ Nieuwenhuis 2007, p. 75 (Rb. Dordrecht 31 mei 2006, NS 2006, 267, *LJN*: AY3401).

3.3.4 *Rechtbank Dordrecht 2 januari 2007*⁴⁸: Bij de derde zaak van de rechtbank Dordrecht werd de lokfiets niet geplaatst met de verwachting dat een specifieke persoon zich de lokfiets zou toe-eigenen. De niet-afgesloten lokfiets werd in het centrum van Dordrecht geplaatst tussen de andere gestalde fietsen. De verbalisanten hebben vervolgens gewacht op het moment dat een persoon de fiets mee zou nemen. De agenten hadden de lokfiets geplaatst met het doel om opheldering te verschaffen over de daders van eerder gepleegde diefstallen van fietsen in Dordrecht.

De rechtbank oordeelde dat er in dit geval geen sprake kon zijn van uitlokking nu het wilsbesluit om de fiets mee te nemen door de verdachte, (die al meerdere malen voor fietsendiefstal was veroordeeld), zelf was gevormd.⁴⁹ De rechtbank kwam in dit geval dus wel tot een veroordeling van fietsendiefstal na het gebruik van een lokfiets.

3.3.5 *Hoge Raad 28 augustus 2008 (Deventer lokfiets)*⁵⁰:

Onderstaande zaak is de eerste waarin het hoogste rechtscollege een arrest wees met betrekking tot de inzet van de lokfiets als opsporingsmethode. De verdachte gaat in cassatie tegen de uitspraak van het Gerechtshof te Arnhem van 21 februari 2007, nummer 24/001967-06.

In deze zaak ging het om het volgende feitenrelaas. Agenten waren in het kader van een fietsenproject van de politie aan het posten op fietsendieven bij het station in Deventer. Door de verbalisanten was ter hoogte van de ingang van het station, (een plek waar veelvuldig fietsendiefstallen plaatsvinden), een onafgesloten damesfiets geplaatst. Het ging hierbij om een gazelle Touche die kan worden beschreven als een dure damesfiets. De fiets kan daarmee dus worden beschreven als aantrekkelijk voor fietsendieven.

Op een gegeven moment zijn de agenten getuige van een verdachte die de lokfiets meeneemt en hierop wegfietst. De verbalisanten hebben hierop de verdachte voor 30 meter gevolgd en vervolgens aangehouden. De verdachte bleek na de aanhouding al bekend te staan als verdacht persoon bij de agenten. Uit zijn strafblad kwam echter naar voren dat de verdachte nooit eerder betrokken was geraakt bij een vorm van fietsendiefstal.

De raadsman van de verdachte voert aan dat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard gezien het feit dat het hier een onrechtmatig opsporingsmiddel zou betreffen. De Hoge Raad verwerpt dit verweer met de motivering dat niet is vast

⁴⁸ Rb. Dordrecht 2 januari 2007, NS 2007, *LJN*: AZ5422.

⁴⁹ Rb. Dordrecht 2 januari 2007, NS 2007, *LJN*: AZ5422, r.o. 2.3.

⁵⁰ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817.

komen te staan dat met de inzet van de lokfiets beoogd is om deze specifieke verdachte op heterdaad te kunnen betrappen. Voorts is verdachte volgens de voorzitter van de Hoge Raad niet tot ander handelen gebracht dan waarop zijn opzet reeds was gericht, en is er dus geen sprake van uitlokking en dus geen strijd met het recht op een eerlijk proces uit art. 6 lid 1 EVRM. Daarnaast was er volgens de Hoge Raad op het moment van het plaatsen van de lokfiets nog geen specifieke verdachte in beeld. De verbalisanten zijn daarbij binnen de grenzen van de rechtmatige opsporing gebleven. Het Openbaar Ministerie werd daarmee ontvankelijk in haar vervolging verklaard.

De raadsman voert subsidiair aan dat het bewijs moet worden uitgesloten aangezien de verdachte geen fiets zou hebben meegenomen in het geval er geen lokfiets zou zijn geplaatst. De Hoge Raad reageert hierop dat het plaatsen van een lokfiets op een plek waar veel fietsen worden gestolen niet als onrechtmatig hoeft te worden bevonden. De redenen voor bewijsuitsluiting worden daarmee niet aannemelijk geacht.⁵¹ Het plaatsen van een lokfiets is, ondanks het ontbreken van een specifieke wettelijke basis, volgens de Hoge Raad op zichzelf niet ongeoorloofd.⁵²

De Hoge Raad verwerpt het beroep met de motivering dat de politie in dit geval niet meer heeft gedaan dan het plaatsen van een fiets op een plek waar veelvuldig fietsen worden gestolen, om vervolgens af te wachten wat er met deze fiets zou gebeuren. Het feit dat de fiets onafgesloten werd geplaatst doet hier volgens de Hoge Raad niets aan af.⁵³

Na deze uitspraak van de Hoge Raad kan de lokfiets als acceptabel opsporingsmiddel worden betiteld. Hierbij verdient wel opmerking dat de Hoge Raad in haar uitspraak in principe alleen uitspraak heeft gedaan met betrekking tot de ongerichte inzet van de lokfiets, die niet gericht is op een specifiek persoon. De Hoge Raad gaat niet specifiek in op de gerichte inzet van de lokfiets. De Hoge Raad voert in haar overweging namelijk mede aan dat er geen sprake was van uitlokking aangezien de lokfiets niet specifiek tegen de verdachte was ingezet. Hiermee lijkt de Hoge Raad de gerichte inzet van de lokfiets dus af te keuren.

Conclusie A-G:

De discussie is met de uitspraak van de Hoge Raad nog niet gesloten. Advocaat-generaal Knigge komt in zijn advies aan de Hoge Raad tot vernietiging van de uitspraak van het hof

⁵¹ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.2.3.

⁵² HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.3.

⁵³ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.4.

Arnhem. Knigge onderbouwt zijn standpunt met een uitwerking van het ‘Tallon-criterium’. Knigge sluit hierbij aan bij de uitwerking van dit criterium die in dit onderzoek al naar voren is gekomen: *‘een verdachte mag niet tot andere handelingen worden gebracht dan die waarop zijn opzet reeds was gericht’*.⁵⁴ De Advocaat-generaal ziet het Tallon-criterium als een algemeen beginsel. Daarmee vallen ook minder ingrijpende opsporingsmethoden die geen specifieke wettelijke basis genieten, zoals de lokfiets, onder dit uitlokkingsverbod. Knigge komt tot de conclusie dat ongerichte uitlokking, (niet gericht op een specifiek persoon), ook een vorm van ontoelaatbare uitlokking is. Het Tallon-criterium is daarmee geschonden en het hof is volgens hem dus van een verkeerde rechtsopvatting uitgegaan.⁵⁵ De passieve houding van de opsporingsambtenaren doet hier volgens hem niets aan af. Uit een arrest van het EHRM inzake Teixeira de Castro tegen Portugal⁵⁶, blijkt dat het bij uitlokking in essentie gaat om een zodanige invloed op betrokkene, dat deze daardoor tot het plegen van het strafbare feit wordt bewogen.⁵⁷ In dit geval zou er met het plaatsen van de lokfiets objectief gezien sprake zijn van een uitlokkende werking.

Knigge sluit vervolgens aan bij een criterium dat in Groningen bij het gebruik van lokauto’s werd aangevoerd: *‘lokauto’s mogen in principe niet van andere auto’s verschillen’*.⁵⁸ Dit Groningse criterium is volgens de A-G niet in overeenstemming met het gebruik van de lokfiets, waarbij een onafgesloten fiets op een plek wordt geplaatst waar zich normaal gesproken alleen afgesloten fietsen bevinden. De politie scheidt in dat geval de gelegenheid tot diefstal en zij maakt daarmee de dief. De politie bestrijdt daarmee andere criminaliteit dan de criminaliteit die ter plaatse veel voorkomt, en dat maakt het politieoptreden onrechtvaardig.⁵⁹ Knigge doelt hier waarschijnlijk op het gevolg dat met de inzet van de onafgesloten lokfiets ook incidentele dieven worden opgepakt, die in eerste instantie niet de intentie hadden om een fiets te stelen.

A-G Knigge voert ten slotte aan dat een bestaand opzet van de kant van de verdachte onwaarschijnlijk moet worden geacht. De verdachte bezat weliswaar een uitgebreid strafblad, maar had niet eerder een fietsendiefstal gepleegd. Hij vult hierbij aan dat het subjectieve element van uitlokking, het opzet van de kant van verdachte, niet toepasselijk is bij een vorm van ongerichte uitlokking. Informatie die achteraf bekend wordt over het opzet van verdachte kan de opsporingsmethode niet met terugwerkende kracht

⁵⁴ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 6 (Concl. A-G Knigge).

⁵⁵ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 11-12 (Concl. A-G Knigge).

⁵⁶ EHRM 9 juni 1998, *NJ* 2001, 471 (Teixeira de Castro v. Portugal).

⁵⁷ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 13 (Concl. A-G Knigge).

⁵⁸ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 16 (Concl. A-G Knigge).

⁵⁹ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 17 (Concl. A-G Knigge).

rechtvaardigen.⁶⁰ Knigge concludeert dat er sprake is van een onbehoorlijke opsporingsmethode en verklaart het hoger beroep van de verdachte gegrond.

3.3.6 Gerechtshof Arnhem 11 maart 2010⁶¹: De volgende zaak is geweest op het hoger beroep van de verdachte tegen de uitspraak van de politierechter in de rechtbank Utrecht van 31 augustus 2009. Verdachte werd ervan verdacht dat zij met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening een lokfiets van de politie Utrecht heeft weggenomen. De lokfiets was door de politie Utrecht in de avond onafgesloten achtergelaten tegen een afgesloten rolluik van een winkel.

De reden voor de inzet van de onafgesloten lokfiets was de constatering van een veelvoud van fietsendiefstallen in dit betreffende winkelgebied. In dit gebied staan fietsen zowel in fietsenrekken, als tegen de gevels van winkels gestald. Uit het proces-verbaal van de verbalisanten blijkt dat er vooral fietsen tegen winkels aan worden geplaatst wanneer de winkels gesloten zijn en de fietsenrekken vol staan.

De raadvrouw van de verdachte bepleit de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in verband met een vormverzuim. Subsidiair pleit zij voor bewijsuitsluiting gezien de onrechtmatigheid van de inzet van een lokfiets. Volgens de raadvrouw heeft de politie bij de inzet van de lokfiets doelbewust, dan wel met een grove veronachtzaming, te kort gedaan aan de gerechtvaardigde verdedigingsbelangen van de verdachte. Zij voert aan dat van de lokfiets een uitlokkende werking uitging, omdat lokfiets in het oog sprong en daarmee afweek van de gebruikelijke situatie.

Het hof overweegt met een beroep op het Deventer lokfiets arrest dat de inzet van een lokfiets als opsporingsmiddel in beginsel is toegestaan. Ondanks het feit dat de lokfiets niet in dicht bijzijnde fietsenrekken was geplaatst, is volgens het niet gebleken dat de verbalisanten beoogd hadden dat juist deze specifieke verdachte de fiets zou stelen. Volgens het hof is de verdachte dus niet gebracht tot andere handelingen dan die waar haar opzet reeds op was gericht. Aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit is volgens het hof dus voldaan. Er kan in die zin dus geen sprake zijn van uitlokking en strijd met art. 6 EVRM. De omstandigheid dat het een mooie fiets betrof die tegen een rolluik was geplaatst doet hier volgens het hof niets aan af.

⁶⁰ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 11-12 (Concl. A-G Knigge).

⁶¹ Gerechtshof Arnhem 11 maart 2010: *LJN*: BM2480.

3.4 Conclusie

De jurisprudentie betreffende de toepassing van de lokfiets in Dordrecht vormt een interessant beeld over de toelaatbaarheid van de lokfiets. Uit twee van de drie zaken blijkt in eerste instantie dat de lokfiets als onrechtmatig opsporingsmiddel in gebruik is genomen. Uit beide zaken kan geconcludeerd worden dat de rechtbank Dordrecht de lokfiets acceptabel acht indien: 1) er een redelijk vermoeden bestaat dat een strafbaar feit is begaan, en er dus een opsporingsmotief bestaat (zoals het achterhalen van de identiteit van daders van eerder gepleegde fietsendiefstallen), 2) de lokfiets ongericht wordt ingezet (dus niet gericht op een bepaald persoon), 3) de verdachte tevoren van plan was om een fiets te gaan stelen (de verdachte mag dus niet tot andere handelingen gebracht worden die hij niet van plan was).

De uitspraak van de rechtbank Dordrecht op 22 maart 2006 wordt uiteindelijk gecorrigeerd door het hof 's-Gravenhage in haar arrest van 7 juni 2007. Het hof oordeelt dat het redelijk vermoeden geen vereiste is voor de inzet van de lokfiets, en de lokfiets wel degelijk gericht in kan worden gezet tegen verdachten die belangstelling tonen voor gestalde fietsen. De meest recente uitspraak van de rechtbank Dordrecht ondersteunt de gedachte dat de lokfiets mag worden geplaatst naar aanleiding van reeds gepleegde strafbare feiten. De lokfiets werd in dit geval echter ongericht ingezet, met het motief om de identiteit van daders van eerder gepleegde strafbare feiten te achterhalen.

Het opzetcriterium blijkt bij de diefstal van een lokfiets lastig vast te stellen. Het is niet eenvoudig om aan te kunnen tonen dat een verdachte die een onafgesloten fiets wegneemt, van tevoren al het plan had om deze fiets weg te nemen. Zeker wanneer het een verdachte wel erg gemakkelijk wordt gemaakt door een onafgesloten fiets op een plaats achter te laten waar zich normaal gesproken vooral afgesloten fietsen bevinden. Dat hier veel discussie over mogelijk is vloeit voort uit de zaak van de Deventer lokfiets van de Hoge Raad van oktober 2008. De Hoge Raad acht de inzet van de lokfiets rechtmatig, gezien het feit dat de lokfiets niet specifiek ingezet was tegen deze verdachte. Op het moment van het plaatsen van de lokfiets was er nog geen verdachte in beeld. De verdachte is niet gebracht tot ander handelen dan waar zijn opzet reeds op was gericht en daarmee is er geen sprake van uitlokking en dus ook geen strijd met art. 6 lid 1 EVRM. De omstandigheid dat de fiets onafgesloten op het station werd geplaatst doet hier volgens de Hoge Raad niets aan af. Met deze overweging sluit de Hoge Raad aan bij het uitlokkingsverbod dat besloten ligt in het Tallon-criterium.

Advocaat-generaal Knigge komt in zijn conclusie tot een ander oordeel met de motivering dat het Tallon-criterium wel is geschonden. Knigge voert aan dat het feit dat de lokfiets niet op een specifiek persoon was gericht, geen rechtvaardiging kan vormen voor het gebruik van het lokmiddel. Het feit dat de onafgesloten fiets verschilt van de normale situatie ter plaatse kan volgens hem alleen betekenen dat de politie een gelegenheid creëert, en daarmee is er sprake van ongerechtvaardigde uitlokking.

Ook de in dit geval ongerichte uitlokking levert volgens Knigge strijd op met het Tallon-criterium. Ook bij de uitspraak van het gerechtshof Arnhem wordt door de raadvrouw van de verdachte aandacht besteedt aan het feit dat de lokfiets niet mag verschillen van de normale situatie ter plaatse. Het feit dat de lokfiets er goed uitziet en onafgesloten tegen een rolluik wordt achtergelaten, kan volgens het gerechtshof niet leiden tot de conclusie dat er sprake is van uitlokking. Hierbij voert het hof aan dat er vaker fietsen tegen de rolluiken worden geplaatst en dat de lokfiets door de verbalisanten niet specifiek in was gezet tegen de verdachte.⁶²

Opvallend is dat de Rechtbank Dordrecht in haar uitspraken tot de conclusie komt dat gerichte uitlokking onacceptabel is, maar de ongerichte variant wel goedkeuring geniet. Het gerechtshof 's-Gravenhage verbetert de Rechtbank in dit oordeel door te concluderen dat gerichte uitlokking ook acceptabel kan worden geacht. Ook de Hoge Raad maakt een verschil tussen gerichte en ongerichte uitlokking door in haar oordeel mee te wegen dat de inzet van de lokfiets niet specifiek gericht was op verdachte, en daarmee niet in strijd is met art. 6 EVRM. De Hoge Raad lijkt hiermee, in tegenstelling tot het hof, de gerichte uitlokking dus af te keuren. Advocaat-generaal Knigge deelt deze visie niet, en concludeert dat er geen onderscheid kan worden gemaakt tussen gerichte dan wel ongerichte uitlokking. Volgens hem worden personen in beide gevallen gebracht tot handelingen waar het opzet tevoren niet op was gericht. Daarmee dient in beide gevallen tot inbreuk van art. 6 lid 1 EVRM te worden geconcludeerd.

In tegenstelling tot de rechtbank, het hof en de Hoge Raad, kent Knigge zwaar gewicht toe aan het feit dat de fiets onafgesloten wordt geplaatst. De discussie over de lokfiets lijkt hiermee dus nog niet afgerond. Er lijkt nog geen overeenstemming te bestaan binnen de verschillende uitspraken met betrekking tot de lokfiets. Binnen de magistratuur zijn opvallende verschillen in opvatting waarneembaar. Dit vormt een interessant gegeven voor de verdere uitwerking van mijn onderzoek.

⁶² Gerechtshof Arnhem 11 maart 2010: *LJN*: BM2480.

4. Lokauto

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een beschrijving worden gegeven van het begrip lokauto. Het betreft hier net als de lokfiets een lokmiddel dat door de politie als opsporingsmiddel wordt gebruikt. De beschikbare jurisprudentie met betrekking tot de lokauto en de overeenkomsten die deze opsporingsmethode vertoont met de methode van de lokfiets, maken een uitwerking van dit lokmiddel interessant voor dit onderzoek.

In dit hoofdstuk zal getracht worden een beeld te schetsen van het begrip lokauto en de verschillen en overeenkomsten met betrekking tot de inzet van een lokauto ten opzichte van een lokfiets.

In paragraaf 4.1. zal kort worden uitweid over het begrip 'lokauto'. In paragraaf 4.2. volgt een uitwerking van de jurisprudentie die voorhanden is. Ten slotte komen in de conclusie van paragraaf 4.3 de verschillen en overeenkomsten tussen de lokfiets en de lokauto aan bod. Hierbij spelen de verschillen dan wel overeenkomsten die naar voren komen uit de jurisprudentie een cruciale rol.

4.2 Begrip Lokauto

De lokauto wordt als lokmiddel in verschillende grote steden in ons land ingezet om auto-inbraken te bestrijden. Het gaat in tegenstelling tot de lokfiets niet om diefstal van het lokmiddel zelf, maar juist om de diefstal van goederen die zich in de lokauto bevinden. In de auto worden namelijk dure goederen achtergelaten die interessant zijn voor potentiële dieven. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een laptop, een TomTom of een koffer. De auto wordt op een plek gestationeerd waar veel auto-inbraken plaatsvinden. Vervolgens wordt de auto door politieagenten geobserveerd om dieven op heterdaad te kunnen betrappen.⁶³

4.3 Jurisprudentie lokauto

4.3.1 *Rechtbank Dordrecht*⁶⁴:

De verdachte werd in deze zaak beschuldigd van een aantal misdrijven waaronder het wederrechtelijk toe-eigenen van een laptoptas en een autoradio uit een lokauto. Het ging

⁶³ Nieuwenhuis 2007, p. 73.

⁶⁴ Rb. Dordrecht 12 januari 2006, *LJN*: AV0757.

om een lokauto die door de politie Zuid-Holland-Zuid geplaatst was ten einde daders van autokraken op heterdaad te kunnen betrappen.

De raadsman van verdachte voert in deze zaak als verweer dat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard in haar vervolging, gezien het feit dat de politie gebruik heeft gemaakt van een ongeoorloofde opsporingsmethode. Volgens de raadsman heeft de politie de verdachte met de lokauto uitgelokt tot het plegen van de diefstal.

De rechtbank overweegt met betrekking tot dit verweer dat van uitlokking geen sprake kan zijn. De rechtbank onderbouwt haar standpunt met de overweging dat er geen sprake van uitlokking in de zin van art. 47 lid 1 Sr kan zijn nu verdachte niet op het idee is gebracht om het delict te begaan. De autoradio was op gebruikelijke wijze in het dashboard van de auto gemonteerd en de laptop was op zodanige wijze in de auto geplaatst dat verdachte nadrukkelijk in de auto heeft moeten kijken om deze goederen te kunnen zien. Dit bevestigt volgens de rechtbank de conclusie dat verdachte nadrukkelijk in de auto heeft gekeken met als doel het plegen van de diefstal van de goederen. Verdachte had dit doel voor ogen en is door de enkele aanwezigheid van de lokauto dus niet op het idee gebracht om in de auto in te breken. Met deze motivering verwerpt de rechtbank het verweer van de raadsman en verklaart zij het Openbaar Ministerie ontvankelijk in haar vervolging.

Het is opvallend dat de rechtbank Dordrecht het verbod tot uitlokking in deze casus koppelt aan art. 47 lid 1 Sr. Bij de uitspraken met betrekking tot de inzet van de lokfiets werd het verbod tot uitlokking gevonden in het eerder besproken Tallon-criterium, dat voortvloeit uit art. 6 lid 1 EVRM.

4.3.2 Gerechtshof Amsterdam⁶⁵:

In deze recentere zaak met betrekking tot de inzet van een lokauto draaide het eveneens om een beschuldiging van diefstal van goederen uit een lokauto. Door de Amsterdamse politie was bij de Plantage Muidergracht te Amsterdam een lokauto geplaatst die was voorzien van een buitenlands kenteken. Deze lokauto werd op deze plek geplaatst met het oog op de veelvuldige auto-inbraken die op deze locatie plaatsvonden.

In het proces-verbaal werd het verminderen van de voertuigcriminaliteit dan ook nadrukkelijk als doel van deze vorm van opsporing opgegeven. In de auto werden een mobiele telefoon en een dummy van een navigatiesysteem bewust zichtbaar achtergelaten. De politie heeft vervolgens plaatsgenomen in een observatiepost tegenover de lokauto, om

⁶⁵ Gerechtshof Amsterdam 28 juni 2007, *LJN*: BC4796.

de auto onopvallend in de gaten te kunnen houden. Twintig minuten nadat de auto was geplaatst, werd door verdachte een ruit van de auto ingeslagen om zich vervolgens het navigatiesysteem toe te eigenen. De politie kon verdachte hierop direct op heterdaad aanhouden.

De raadsman van verdachte concludeert in zijn verweer dat de inzet van de lokauto als onrechtmatig moet worden bevonden. Volgens de raadsman zijn de gedragingen van de politie onrechtmatig. Hij baseert zijn standpunt op de feiten dat de politie de bevoegdheid mist tot inzet van de lokauto, er geen verdachte bekend was op het moment van de inzet van de lokauto, en gezien het feit dat het gebruik van de lokauto niet als proportioneel kon worden aangemerkt.

De raadsman voert tevens aan dat er bij de persoon van verdachte geen sprake was van generiek opzet. Dit generieke opzet kan worden beschreven als de daadwerkelijke bereidheid bij een verdachte om handelend op te treden wanneer de kans zich voordoet.⁶⁶ De verdachte is volgens de raadsman met de inzet van de lokauto dus uitgelokt tot het plegen van de diefstal van het navigatiesysteem waar zijn opzet niet reeds tevoren op was gericht.

Het hof reageert hierop met de stelling dat de politie, gelet op de haar opgedragen taak van opsporing van strafbare feiten (art. 2 Politiewet), aan geen enkele rechtsregel is voorbijgegaan. Het hof voegt hieraan toe dat deze vorm van opsporing ook geen strijd kan opleveren met de regeling van de bijzondere opsporingsbevoegdheden van het Wetboek van Strafvordering. Wat betreft het opzet van verdachte voert het hof aan dat niet aannemelijk is geworden dat verdachte door de inzet van de lokauto gebracht is tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht. Het feit dat de politie gebruik heeft gemaakt van een niet alledaags opsporingsmiddel doet hier volgens het hof niets aan af.

Met betrekking tot de proportionaliteit van de opsporing overweegt het hof het volgende. Gezien het grote aantal autokraken op de locatie, en de moeizame opsporing van de daders hiervan, heeft de politie met deze opsporingsmethode onder gezag van de officier van justitie niet in strijd gehandeld met de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. Het feit dat de aanhouding van verdachte achteraf niet heeft geleid tot opheldering van de eerder gepleegde autokraken in deze buurt, levert volgens het hof geen strijd op met enige regel van de strafvordering. Het hof houdt echter wel rekening met dit aspect bij de

⁶⁶ Y. Buruma, *Buitengewone opsporingsmethoden*, Deventer: Tjeenk Willink 2001, p. 68.

straftoemeting. Het hof verwerpt het verweer en komt tot de veroordeling van de verdachte.

4.3.3 Hoge Raad⁶⁷:

Nadat de verdachte in cassatie was gegaan tegen de uitspraak van het gerechtshof Amsterdam, was het uiteindelijk aan de Hoge raad om een oordeel te vellen in de zaak van de Amsterdamse lokauto. De Hoge Raad komt tot een uitspraak die overeenkomt met het standpunt in de zaak van de Deventer Lokfiets. De Hoge Raad herhaalt de standpunten die zij een jaar eerder had opgesteld voor het gebruik van de lokfiets. Ondanks het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling wordt ook het gebruik van de lokauto geoorloofd geacht.

De Hoge Raad sluit zich aan bij het oordeel van het hof dat de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit niet zijn geschonden, en dat de plaatsing van de lokauto daarmee niet onrechtmatig kan worden bevonden gezien het feit dat de verdachte niet is gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht.⁶⁸ De politie heeft volgens de Hoge Raad niet meer gedaan dan het plaatsen van een onopvallende auto met daarin een mobiele telefoon en een dummy van een navigatiesysteem op een plek waar veel auto-inbraken plaatsvinden, om vervolgens af te wachten wat er met de auto zou gebeuren.⁶⁹ De Hoge Raad verwerpt het beroep, en sluit zich daarmee aan bij het vonnis van het gerechtshof Amsterdam.

4.4 Conclusie

De inzet van de lokfiets en de lokauto tonen veel overeenkomsten. Het betreffen beiden vormen van pro-actief optreden van de politie waarbij getracht wordt de daders van diefstal op heterdaad te betrappen. Zowel de lokfiets als de lokauto worden ingezet met het doel om eerder gepleegde strafbare feiten op te helderen. Om de moeizame opsporing van daders van diefstal te vereenvoudigen, worden beide lokmiddelen bewust op locaties geplaatst waar veelvuldig autokraken dan wel fietsendiefstallen hebben plaatsgevonden.

De overeenkomsten in de praktijk verklaren ook de overeenkomsten binnen de jurisprudentie. Met betrekking tot de vraag of er sprake is van ongeoorloofde uitlokking wordt bij beide lokmiddelen het Tallon-criterium gehanteerd. Dit criterium wordt

⁶⁷ HR 6 oktober 2009, *LJN*: BI7084.

⁶⁸ HR 6 oktober 2009, *LJN*: BI7084: r.o. 2.6.3.

⁶⁹ Deze overweging is exact terug te vinden in de uitspraak van de Hoge Raad met betrekking tot de Deventer lokfiets (zie: HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.4).

uitgewerkt in de vraag of de verdachte door de inzet van het lokmiddel op andere handelingen is gebracht dan die waarop zijn opzet tevoren was gericht. Hier vervult de combinatie van het gedrag van de zijde van politie en dat van de verdachte een belangrijke rol. Het gebruik van de lokmiddelen wordt in de jurisprudentie goedgekeurd mits er aan het Tallon-criterium is voldaan. De Hoge Raad hanteert bij beide vormen van lokmiddelen dan ook dezelfde criteria om de vraag te beantwoorden of er sprake is van ontoelaatbare uitlokking.

Opvallend is echter dat bij de inzet van de lokauto de uiterlijke kenmerken van het lokmiddel een belangrijke rol spelen. De rechtbank Dordrecht hield bij haar uitspraak met betrekking tot de lokauto duidelijk rekening met het feit dat de kostbare spullen ‘zoals gebruikelijk’ in de auto waren geplaatst, en de verdachte dus nadrukkelijk in de auto heeft moeten kijken om deze waar te kunnen nemen.

Uit deze overweging blijkt dat de rechtbank hierbij aansluit bij het eerder aan bod gekomen ‘Groningse criterium’, waarbij de lokauto niet mag verschillen van andere auto’s. Op grond van dit criterium mogen kostbare spullen niet al te opzichtig in de auto worden achtergelaten, en moet de auto op gebruikelijke wijze zijn afgesloten.⁷⁰ Zoals Advocaat-generaal Knigge al betoogt, zou dit criterium ook aandacht moeten verdienen bij de inzet van de lokfiets. Zeker wanneer het een opvallend dure fiets betreft die, (in tegenstelling tot de lokauto), onafgesloten door de politie wordt achtergelaten.

⁷⁰ Nieuwenhuis 2007, p. 74.

5. Infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een nadere uitwerking plaatsvinden van de bijzondere opsporingsbevoegdheden infiltratie en pseudo-koop of -dienstverlening. Er zal eerst een korte begripsbepaling plaatsvinden in paragraaf 5.2. Hierbij worden deze twee vormen van bijzondere opsporingsmethoden kort toegelicht en komen de verschillen tussen pseudo-koop en infiltratie aan bod.

In paragraaf 5.3. worden de verschillende voorwaarden beschreven waar een bevel tot pseudo-koop of infiltratie aan moet voldoen. Dit gebeurt aan de hand van een uitgebreide uitwerking van de drie elementen die besloten liggen in het Tallon-criterium en een uitwerking van de belangenafweging bestaande uit de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. In paragraaf 5.4. zal aan de hand van een drietal uitspraken kort de rechterlijke interpretatie van het Tallon-criterium en de belangenafweging bij deze vormen van bijzondere opsporing worden toegelicht.

5.2 Begripsbepaling

Infiltratie wordt omschreven als het deelnemen of medewerking verlenen aan een groep van personen, waarbinnen naar redelijkerwijs kan worden vermoed dat misdrijven worden beraamd of gepleegd (art. 126h lid 1, 126p en 126ze Sv). De opsporingsambtenaar gaat als infiltrant deel uitmaken van deze criminele groepering en zal undercover op moeten treden om als opsporingsambtenaar niet door de mand te vallen. Om zijn ware identiteit te beschermen kan hij daarbij gebruik maken van een aangenomen valse identiteit.⁷¹ Aangezien de infiltrant deel gaat uitmaken van de groep, zal hij daarom ook moeten meewerken aan de criminele activiteiten binnen deze groepering. Dit brengt veiligheidsrisico's voor de infiltrant met zich mee.⁷²

De veiligheidsrisico's en het vaak stelselmatige karakter van de infiltratieoperatie brengen met zich mee dat er scherpere eisen worden gesteld aan de bevoegdheid tot infiltratie, in vergelijking tot de bevoegdheid tot pseudo-koop, die in beginsel uit een eenmalige handeling bestaat.⁷³ Wel dient hierbij in het achterhoofd te worden gehouden dat er bij de voorbereiding van een actie tot pseudo-koop of –dienstverlening meerdere contacten tussen

⁷¹ Nieuwenhuis 2007, p. 60.

⁷² De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden, p. 165.

⁷³ Siemerink 2000, p. 24.

de verdachte en de undercover opsporingsambtenaar kunnen plaatsvinden.⁷⁴ De veiligheidsrisico's die gepaard gaan met een bevel tot infiltratie brengen met zich mee dat infiltranten in beginsel speciaal dienen op te worden geleid. Bij een bevel tot pseudo-koop of –dienstverlening is dit nadrukkelijk niet het geval.⁷⁵

Pseudo-koop of –dienstverlening kan daarmee worden omschreven als een mildere vorm van infiltratie. Pseudo-koop of –dienstverlening kan in drie vormen tot uiting komen: a) het afnemen van goederen van verdachte, b) het door tussenkomst van een openbaar telecommunicatienetwerk afnemen van gegevens, die zijn opgeslagen, worden verwerkt of overdragen door middel van een geautomatiseerd werk of c) het verlenen van een dienst aan verdachte (art. 126i lid 1, 126q en 126zd Sv).

Ook bij pseudo-koop treedt de opsporingsambtenaar undercover op en kan hij eveneens een valse identiteit aannemen. Pseudo-koop kan echter ook plaatsvinden buiten een groepering waarbinnen misdrijven worden beraamd of gepleegd. Dit vormt ook de reden voor een aparte regeling van de twee bevoegdheden. De bevoegdheid tot pseudo-koop is daarmee minder ingrijpend dan infiltratie en om die reden ook aan minder strenge eisen verbonden.⁷⁶ De bevoegdheid tot pseudo-koop kan overigens wel een onderdeel vormen van een bevel tot infiltratie.⁷⁷

5.3 Voorwaarden

Zoals in paragraaf 2.3 is besproken kunnen de bijzondere opsporingsbevoegdheden, waaronder infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening, in beginsel slechts worden ingezet in het geval er een verdenking bestaat van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan (infiltratie: art. 126h, 126p en 126ze Sv, pseudo-koop: 126i lid 1, 126q en 126zd Sv).

De bevoegdheid tot infiltratie richt zich daarbij op een groep van personen waarbinnen, naar redelijkerwijs kan worden vermoed, misdrijven worden beraamd of gepleegd (art. 126h lid 1). Aan deze bevoegdheid worden strengere eisen gesteld. Bij de bevoegdheid tot infiltratie wordt tevens toegevoegd dat het een misdrijf moet betreffen, dat gezien zijn aard of samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert. Hiernaast kan het bevel slechts worden ingezet indien het onderzoek dit dringend vordert (art. 126h lid 1).

⁷⁴ Nieuwenhuis 2007, p. 70.

⁷⁵ Buruma 2001, p. 62.

⁷⁶ Buitengewone opsporingsmethoden Buruma, p. 62.

⁷⁷ De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden, p. 165.

Bij een bevel tot pseudo-koop vormt de inzet in kader van het belang van het onderzoek al voldoende basis. De voorwaarde dat er sprake moet zijn van een verdachte wordt bij de bevoegdheid tot infiltratie nog enigszins ingeperkt. Infiltratie lijkt ook toelaatbaar wanneer de uiteindelijke verdachte op het moment van de inzet van de infiltrant nog niet tot de kring van verdachten behoorde.⁷⁸

In het kader van de bestrijding van de (georganiseerde) criminaliteit moet er sprake zijn van een redelijk vermoeden dat een misdrijf wordt beraamd of gepleegd, en in de bestrijding van terroristische misdrijven bieden aanwijzingen van een misdrijf al voldoende grondslag voor de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheden (art. 126zd Sv). Voorts zijn de bevoegdheden slechts inzetbaar na een schriftelijk bevel van de officier van justitie (art. 126h en 126i lid 1 en 3).

5.3.1 Tallon-criterium

In paragraaf 3.2. is een uitwerking gegeven van het verbod tot uitlokking dat van toepassing is op de bevoegdheden tot infiltratie en pseudo-koop of -dienstverlening. Dit verbod speelt een belangrijke rol binnen dit onderzoek. Het verbod tot uitlokking is terug te vinden in de artikelen betreffende infiltratie of pseudo-koop of -dienstverlening (126h en 126i lid 2 Sv), en kan worden gezien als een uitwerking van het Tallon-criterium. Zoals reeds aan bod is gekomen houdt dit criterium kort gezegd in dat een opsporingsambtenaar een verdachte niet mag brengen tot andere strafbare feiten waar zijn opzet niet op was gericht. Daarbij kan het naast gepleegde misdrijven ook gaan om misdrijven die worden beraamd.⁷⁹

Uit de conclusie van advocaat-generaal Jörg bij een arrest van de Hoge Raad betreffende de toepassing van de bevoegdheid tot pseudo-koop, blijkt dat het Tallon-criterium drie elementen bevat: een objectief, subjectief en temporeel element.⁸⁰

Objectief element

Het objectieve element richt zich op de specifieke handelingen van de opsporingsambtenaar. Het gaat daarbij niet om het causale verband tussen enerzijds het optreden van de pseudo-koper en anderzijds de gedragingen van verdachte, maar juist om de aard en intensiteit van het optreden van de pseudo-koper. Bij de aard van het optreden

⁷⁸ Buruma, p. 72.

⁷⁹ Buruma 2001, p. 68.

⁸⁰ HR 26 september 2000, LJN: AA7233 (conclusie A-G).

kan worden gedacht aan het gebruik van geweld. Bij de intensiteit van het optreden valt bijvoorbeeld te denken aan ergerlijk misbruik van vertrouwen.⁸¹

Subjectief element

Het subjectieve element richt zich op het opzet van de verdachte. Het gaat hierbij om de predispositie van verdachte, ook wel het generieke of hypothetisch opzet, dat kan worden beschreven als de daadwerkelijke bereidheid om handelend op te treden wanneer de kans zich voordoet. De wil die verdachte voorafgaand aan het plegen van het strafbaar feit heeft gehad is hierbij van belang.⁸² Indien de verdachte eerder betrokken is geweest bij het plegen van soortgelijke delicten, kan daarmee het generieke opzet worden vastgesteld. Dit was ook het geval in een zaak van de rechtbank Utrecht, waarbij een pseudo-koper als potentiële koper van xtc-pillen en cocaïne in werd gezet om een criminele organisatie in drugshandel te ontmaskeren.⁸³

Het generieke opzet werd onder andere aangenomen op basis van het feit dat de verdachten op een lijst van namen voorkwamen die betrekking had op drugstransporten vanuit Europa naar Schotland. Ook contacten met derden met betrekking tot de levering van hard drugs vormden genoeg basis voor de conclusie dat generiek opzet aanwezig was. Het optreden van de pseudo-koper voldeed daarmee aan het Tallon-criterium.

Uit deze uitspraak komt tevens naar voren dat een beroep op uitlokking nooit kan worden aangenomen indien het bevel tot pseudo-koop niet gericht was op de verdachte. Dit standpunt is onder andere ook terug te vinden in een arrest van het Gerechtshof Arnhem.⁸⁴ Het Gerechtshof komt in deze uitspraak tot de conclusie dat er geen sprake kon zijn van een schending van het Tallon-criterium, gezien het feit dat het bevel tot pseudo-koop niet gericht was op verdachte, maar enkel op de medeverdachten. De verdachte kan daarmee niet worden aangemerkt als belanghebbende van het bevel, en kan dus niet zijn uitgelokt tot het plegen van het strafbare feit.

Dit brengt voorts met zich mee dat verdachte ook niet in een rechtens te respecteren belang kan zijn geschaad indien de inzet van de pseudo-koper niet zou voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Ook de Hoge Raad deelt deze gedachte. Bij de inzet van een pseudo-koopactie is het niet van belang dat de verdachte bij de inzet van de actie reeds tot de kring van verdachten behoorde. In de casus kwam verdachte door eigen toedoen

⁸¹ HR 26 september 2000, *LJN*: AA7233, r.o. 16 (conclusie A-G).

⁸² HR 26 september 2000, *LJN*: AA7233, r.o. 12 (conclusie A-G).

⁸³ Rb. Utrecht 3 april 2008, *LJN*: BC8605.

⁸⁴ Gerechtshof Arnhem 28 april 2009, *LJN*: BI2550.

terecht in een val die door de pseudo-koper opgezet was voor anderen. Daarmee konden de handelingen van de pseudo-koper ten opzichte van de verdachte niet als onrechtmatig worden bevonden.⁸⁵

Temporeel element

Het temporeel element valt deels samen met het subjectief element en draait om het opzet dat verdachte van tevoren had op de gepleegde strafbare handelingen.⁸⁶ Het gaat dan om de vraag of de verdachte ook tot soortgelijke handelingen was gekomen zonder tussenkomst van de opsporingsambtenaar. Het zojuist aangehaalde arrest van de Hoge Raad van 4 december 1990 laat zien dat het reeds bestaande opzet ook achteraf kan worden vastgesteld.

5.3.2 Belangenafweging

Voordat de bevoegdheden tot opsporing kunnen worden ingezet dient een belangenafweging plaats te vinden.⁸⁷ Deze redelijke en billijke belangenafweging is van betekenis om tot een rechtmatige inzet van opsporingsmethoden te komen. De belangenafweging vindt zijn uitwerking in de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, die van toepassing zijn op de verschillende methoden van opsporing.

Het beginsel van proportionaliteit houdt kort gezegd in dat er een redelijke afweging moet worden gemaakt tussen enerzijds de wijze van optreden, en anderzijds het beoogde doel van de opsporingsmethode. Bij de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel dient bij de toepassing van de opsporingsmethoden gekozen te worden voor de voor betrokkenen lichtste maatregel om het beoogde resultaat te bereiken.⁸⁸

Het beginsel van subsidiariteit komt tot uiting in de vereisten dat infiltratie slechts kan plaatsvinden indien het onderzoek dit dringend vordert (art. 126h lid 1, 126p en 126ze Sv), en pseudo-koop of –dienstverlening alleen kan geschieden in het belang van het onderzoek (art. 126i lid 1, 126q en 126zd Sv). Het beginsel van proportionaliteit kan worden ingelezen in de voorwaarde dat er bij de inzet van de opsporingsmethode sprake moet zijn van een verdenking van een misdrijf als omschreven in art. 67 lid 1 Sv, en dat gezien zijn

⁸⁵ HR 4 december 1990, *NJ* 1991, 327.

⁸⁶ HR 26 september 2000, *LJN*: AA7233, r.o. 17 (conclusie A-G).

⁸⁷ A.A. Franken, 'Proportionaliteit en subsidiariteit in de opsporing', *DD* 2009, p. 83.

⁸⁸ Corstens 2008, p. 70.

aard of samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert.⁸⁹

5.4 Jurisprudentie

In deze paragraaf komt de rechterlijke toetsing van de bevoegdheden tot infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening aan bod. Er zal een summiere uitwerking worden gegeven van drie rechterlijke uitspraken waarin de bevoegdheden getoetst worden aan het Tallon-criterium en/of de beginselen proportionaliteit en subsidiariteit.

Uit de jurisprudentie blijkt dat de wettelijk genormeerde opsporingsmethoden nadrukkelijk getoetst worden aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Zo oordeelde het Gerechtshof Den Bosch dat de inzet van het (zware) middel van pseudo-koop kon worden toegestaan gezien de ernst van het strafbare feit (proportionaliteit), en het feit dat met de inzet van minder ingrijpende opsporingsmethoden geen resultaten konden worden bereikt (subsidiariteit).⁹⁰

Het Gerechtshof Amsterdam kwam tot een vergelijkbare conclusie in een uitspraak die betrekking had op de inzet van een infiltrant binnen een internationaal opererende criminele organisatie.⁹¹ Het verweer dat van een onzorgvuldige handelswijze en onredelijke belangenafweging sprake zou zijn werd door het hof verworpen. Het lidmaatschap van de verdachte aan een criminele organisatie beantwoord volgens het hof aan het beginsel van proportionaliteit van de opsporing. Gezien het feit dat het moeilijk is om inzicht te verkrijgen binnen een gesloten internationaal opererende drugsorganisatie, voldoet de infiltratieactie ook aan het beginsel van subsidiariteit.

Het Gerechtshof 's-Gravenhage verbindt de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit aan de vraag of de inzet van een infiltratieactie als "*necessary in a democratic society*" kan worden bevonden.⁹² Gezien de ernst en aard van de vermoedelijke strafbare feiten en de effectiviteit van het middel, werd deze vraag positief beantwoord. De kennelijke onmogelijkheid om met andere methoden het benodigde bewijs te vergaren, maakte de inzet van de infiltrant in belang van het onderzoek dringend noodzakelijk.

⁸⁹ Franken 2009, p. 83.

⁹⁰ Gerechtshof Den Bosch 19 december 2003, *LJN*: AP0560.

⁹¹ Gerechtshof Amsterdam 10 februari 2000, *LJN*: AA5147.

⁹² Gerechtshof 's-Gravenhage 12 april 2002, *LJN*: AE4747.

5.5 Conclusie

Aan de bevoegdheden tot infiltratie en pseudo-koop of -dienstverlening zijn duidelijke eisen verbonden. Zo kunnen de bevoegdheden pas worden ingezet na een schriftelijk bevel van de officier van justitie, en kunnen de bevoegdheden in beginsel slechts worden ingezet indien er sprake is van een verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan. Bij een bevel tot infiltratie dient het misdrijf daarnaast een ernstige inbreuk op de rechtsorde op te leveren.

De bevoegdheden worden in beginsel slechts ingezet tegen een verdachte, maar kunnen tevens gevolgen hebben voor personen die nog niet als verdachte werden beschouwd. Zo oordeelde de Hoge Raad dat een bevel tot pseudo-koop ook is toegestaan indien de verdachte ten tijde van de inzet van de pseudo-koop-actie nog niet tot de kring der verdachten behoorde.⁹³ In kader van het onderzoek naar het beramen of plegen van ernstige misdrijven in georganiseerd verband vormt een redelijk vermoeden voldoende basis voor de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheden. Bij aanwijzingen dat een terroristisch misdrijf wordt beraamd is de inzet van de middelen ook toegestaan.

Uit de wettekst en de jurisprudentie komt verder naar voren dat het uitlokkingsverbod en de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit een belangrijke rol spelen bij de inzet van de opsporingsbevoegdheden. Het uitlokkingsverbod of ‘Tallon-criterium’, bestaat uit het verbod om de verdachte te brengen tot andere strafbare handelingen dan die waar zijn opzet reeds was gericht. Dit criterium bestaat uit een objectief, subjectief en temporeel element, waarbij de handelingen van de infiltrant en de aanwezigheid van generiek opzet bij de verdachte centraal staan.

De beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit lijken met weinig problemen de rechterlijke toets te doorstaan. De proportionaliteit van de opsporing wordt al snel aangenomen gezien de ernst en aard van de strafbare feiten waartegen een bevel tot pseudo-koop of infiltratie wordt ingezet. Uit de rechtspraak blijkt voorts dat aan het beginsel van subsidiariteit wordt voldaan indien met lichtere opsporingsmiddelen niet het beoogde bewijs kan worden verkregen.

⁹³ Zie paragraaf 5.3.1. (HR 4 december 1990, *NJ* 1991, 327).

6. De vergelijking tussen infiltratie/pseudo-koop en lokmiddelen

6.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat er bij de opsporing met behulp van bijzondere opsporingsbevoegdheden een belangenafweging dient plaats te vinden. Deze belangenafweging komt binnen de rechtspraak over het gebruik van de lokfiets als opsporingsmiddel nauwelijks uit de verf. Om die reden zal de lokfiets in dit hoofdstuk worden getoetst aan deze belangenafweging. Daarmee zullen de verschillende aspecten die een rol spelen bij de rechtmatigheid van de uitvoering van de bijzondere opsporingsbevoegdheden van infiltratie en pseudo-koop of –dienstverlening een rol van betekenis spelen.

In dit hoofdstuk zal worden onderzocht of het gebruik van de lokfiets als opsporingsmiddel beantwoord aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit zoals die worden gesteld aan de bevoegdheden van infiltratie en pseudo-koop. Ook de kwalificatie van het begrip verdachte komt binnen dit hoofdstuk naar voren. Uiteindelijk wordt gezocht naar een antwoord op de vraag of de inzet van de lokfiets voldoet aan de drie elementen die ten grondslag liggen aan het uitgewerkte Tallon-criterium, namelijk het objectief, subjectief en temporeel element.

6.2 De verdachte

Alvorens over te gaan tot de belangenafweging waarbij de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit aan bod komen, is het van belang om een beeld te krijgen van de rol die het begrip ‘verdachte’ speelt bij de inzet van de verschillende opsporingsmethoden. In paragraaf 6.2.1. zal daarom eerst een beeld worden geschetst van het verdachte-begrip bij de bevoegdheden van pseudo-koop en -infiltratie. In paragraaf 6.2.2. komt naar voren welke rol het verdachte-begrip speelt bij de inzet van de lokfiets, en wat de uiteindelijke verschillen zijn met betrekking tot de bijzondere opsporingsbevoegdheden.

6.2.1 Pseudo-koop- of infiltratie en verdachte

De bevoegdheden tot pseudo-koop of -dienstverlening en infiltratie kunnen in eerste instantie pas ingezet worden na een schriftelijk bevel van de officier van justitie (art. 126h en art. 126i Sv), en bij een specifieke verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan (art. 126h lid 1 en 126i lid 1 Sv). De Hoge Raad voegt hier aan toe dat de bevoegdheden ook zijn toegestaan in het geval de verdachte ten tijde van de inzet

van de infiltrant nog niet als verdacht persoon kon worden beschouwd. Dit verbreedt de mogelijkheden tot veroordeling van personen waartegen het bevel tot infiltratie of pseudo-koop in eerste instantie niet was gericht.

Daarnaast is een belangrijk gegeven dat er voor de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheden niet altijd sprake hoeft te zijn van een specifieke verdachte. Bij een redelijk vermoeden van misdaden in georganiseerd verband (art. 126p en 126q Sv), of bepaalde aanwijzingen van terrorisme (art. 126zd lid 1 sub b en 126ze Sv), kunnen de bevoegdheden in worden gezet zonder de aanwezigheid van een specifieke verdachte.

6.2.2 Lokfiets en verdachte/vergelijking

Met betrekking tot het verplichte schriftelijk bevel van de officier van justitie bij een actie tot pseudo-koop- of infiltratie, vertoont de inzet van de lokfiets als opsporingsmiddel een vergelijkbare eis. Zo kon het gebruik van de lokfiets in Venlo in de praktijk pas worden ingezet na goedkeuring van de officier van justitie.⁹⁴ Het gaat hierbij in vergelijking met de bijzondere opsporingsbevoegdheden om een eenmalige toestemming. De lokfiets kan na eenmalige goedkeuring dus onbeperkt worden ingezet. De politie is dus niet bij elke actie afhankelijk van een schriftelijk bevel, zoals het geval bij een actie tot pseudo-koop of infiltratie.

Het verdenkingscriterium speelt bij de inzet van de lokfiets een marginale rol. Zo kwam de Hoge Raad in de zaak van de ‘Deventer lokfiets’ tot de conclusie dat het verdenkingscriterium in zijn geheel niet van toepassing was bij de inzet van de lokfiets.⁹⁵ Op het moment van het plaatsen van de fiets was er namelijk nog geen enkele verdachte in beeld. Dit vormt een belangrijk verschil met de toepassing van de bijzondere opsporingsbevoegdheden, die in beginsel slechts in kunnen worden gezet bij een specifieke verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan (art. 126h lid 1 en 126i lid 1 Sv).

De lokfiets wordt ingezet op plaatsen waar veelvuldig fietsen worden gestald en ook veelvuldig worden gestolen. Het opsporingsdoel wordt door de rechtbank Dordrecht dan ook beschreven als het achterhalen van de identiteit van daders van eerder gepleegde fietsendiefstallen.⁹⁶ Dit opsporingsdoel komt overeen met het opsporingsdoel dat de politie Venlo met de inzet van de lokfiets hanteert: het terugdringen van de fietsendiefstal door

⁹⁴ Zie het Bike-Bait project Venlo (paragraaf 3.1).

⁹⁵ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.2.3.

⁹⁶ Rb. Dordrecht 22 maart 2006, *LJN*: AX0773.

middel van de aanpak van veelplegers.⁹⁷ De lokfiets wordt dus ingezet naar aanleiding van een vermoeden dat er criminele activiteiten (in de vorm van fietsendiefstal) plaatsvinden op een bepaalde vaste plek. Er zijn geen specifieke verdachten aan te wijzen, en de inzet van de lokfiets is dus puur gebaseerd op de eerder gepleegde strafbare feiten en het vermoeden dat deze in de toekomst nog plaats zullen gaan vinden. Er is dus geen specifieke verdachte aanwezig en er kan om die reden slechts gesproken worden van een redelijk vermoeden dat strafbare feiten worden beraamd of gepleegd.

Een redelijk vermoeden vormt voldoende basis voor de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegden indien er sprake is van georganiseerde criminaliteit. De bestrijding van de georganiseerde criminaliteit lijkt bij de toepassing van de lokfiets echter niet het opsporingsdoel te vormen.⁹⁸ Het enkele vermoeden dat strafbare feiten worden gepleegd vormt volgens de Hoge Raad voldoende basis voor de inzet van de lokfiets.⁹⁹ Wanneer de bijzondere opsporingsbevoegdheden worden ingezet bij het ontbreken van een concrete verdenking, zou er in een dergelijk geval sprake zijn van een normschending. Dit is in principe erg logisch gezien het gevaar dat gepaard gaat met een infiltratieoperatie en de inbreuk die een bijzondere opsporingsbevoegdheid in het privacyrecht oplevert.

Bij de opsporing met behulp van een lokfiets lijken er weinig problemen te kunnen ontstaan met het recht op privacy of andere grondrechten. De afwachtende houding van de politie bij de inzet van de lokfiets bevestigt dit beeld. Opsporingsambtenaren wachten in de nabijheid van de lokfiets af, en komen pas in actie wanneer het strafbare feit daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Bij een bevel tot infiltratie of pseudo-koop komt de opsporingsambtenaar al in actie wanneer er nog geen concreet bewijs bestaat dat een strafbaar feit is begaan. De opsporingsambtenaar treedt binnen in de criminele organisatie, en daarmee kan ook het privé-leven van de verdachten in het geding komen. Nu er bij de inzet van de lokfiets niet kan worden gesproken van een dergelijk 'zwaar' opsporingsmiddel, lijkt het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling geen bezwaar op te leveren. De algemene opsporingsbevoegdheid uit art. 2 Politiewet biedt daarmee voldoende grondslag.

⁹⁷ Zie het Bike-Bait project Venlo (paragraaf 3.2.)

⁹⁸ Deventer Lokfiets, r.o. 15 (Concl. A-G Knigge).

⁹⁹ HR Deventer Lokfiets (HR 28-10-2008, LJV: BE9817).

6.3 Proportionaliteit

Kan de inzet van de lokfiets worden gezien als een proportioneel opsporingsmiddel? Hiervoor dient net als bij de bevoegdheden tot pseudo-koop en infiltratie een juiste belangenafweging plaats te vinden tussen enerzijds de wijze van optreden, en anderzijds het beoogde doel van de inzet van het opsporingsmiddel. De ernst en aard van het strafbare feit spelen hierbij een belangrijke rol. Kan een fietsendiefstal als voldoende ernstig worden ervaren voor de goedkeuring van de inzet van de lokfiets?

Rekening houdend met de passieve en afwachtende wijze van optreden van de zijde van de politie, lijken er bij de inzet van een lokfiets weinig problemen te kunnen ontstaan. Het enkel plaatsen van een onafgesloten fiets op een plek waar veel fietsen worden gestolen, lijkt geen zwaar middel in de strijd tegen fietsendiefstal. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat fietsendiefstal bij veel burgers een doorn in het oog is. Fietsendiefstal wordt in veel steden dan ook als een ernstig maatschappelijk probleem ervaren.¹⁰⁰

Diefstal kan met een maximale gevangenisstraf van vier jaar (art. 310 Sr) niet bepaald als ernstig misdrijf worden betiteld. Een beroep op de ernst van het feit ligt bij een fietsendiefstal dus niet direct voor de hand. Met het oog op de bescherming van de openbare orde lijkt er echter toch voldoende reden te bestaan voor de inzet van dit opsporingsmiddel. Bij een dergelijke vorm van opsporing zijn de grondrechten van verdachten niet direct in het geding. Bij de inzet van de lokfiets is er bijvoorbeeld geen sprake van schending van het privacyrecht. De politie treedt niet binnen in het privé-leven van een verdachte, maar observeert in het openbaar wat er met de lokfiets gebeurt. Bij een actie tot pseudo-koop of infiltratie is er duidelijk wel sprake van een schending van het privacyrecht.

Belangrijk informatie is overigens dat er uit verschillende succesverhalen naar voren komt dat de lokfiets bij de politie als uitermate geschikt middel wordt ervaren in de bestrijding van de fietsendiefstal.¹⁰¹ Met deze belangenafweging lijkt er dus voldoende overeenstemming te bestaan tussen de wijze van optreden van de politie, en het beoogde doel. De inzet van de lokfiets voldoet hiermee dus aan het beginsel van proportionaliteit.

¹⁰⁰ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 1 en 3, en het Convenant inzake de aanpak van fietsendiefstal 2008.

¹⁰¹ Zie hiervoor bijvoorbeeld het Bike-bait project in Venlo (paragraaf 3.1.), en het Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008 (p.11).

6.4 Subsidiariteit

Met betrekking tot het beginsel van subsidiariteit moet de vraag worden beantwoord of met lichtere opsporingsmethoden eenzelfde resultaat kan worden bereikt. Het moge duidelijk zijn dat de lokfiets zich al als een geschikt opsporingsmiddel heeft getoond in de bestrijding van fietsendiefstal. Maar is dit de enige geschikte oplossing voor de bestrijding van deze veelvoorkomende vorm van criminaliteit? Of bestaan er mogelijk alternatieve opsporingsmethoden voor de oplossing van het probleem waarbij de politie niet het risico loopt burgers uit te lokken?

Fietsendiefstal staat bekend als een van de grootste ergernissen binnen de Nederlandse maatschappij.¹⁰² Dit probleem blijft voortbestaan wanneer er geen adequate maatregelen worden genomen om het probleem ook daadwerkelijk te voorkomen. Zo blijft de markt voor gestolen fietsen overeind zolang er een beperkt risico blijft bestaan op het stelen, doorverkopen, of bezitten van een gestolen fiets.¹⁰³

Om de handel in gestolen fietsen zo klein mogelijk te houden dienen er preventieve maatregelen te worden genomen die de markt van heling van gestolen fietsen zo onaantrekkelijk mogelijk kunnen maken. Uit het Plan van Aanpak Fietsendiefstal dat in juni 2008 is opgesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties¹⁰⁴, blijkt dat dit kan worden bewerkstelligd door het verbeteren van preventieve maatregelen die deze vorm van criminaliteit kunnen voorkomen. Deze preventieve maatregelen beginnen in eerste instantie bij de fietsenbezitter zelf. Wanneer een fietseigenaar zijn fiets goed afsluit of in een daartoe aangewezen beveiligde fietsenstalling stalt, worden de risico's al in grote mate beperkt.

Door het ministerie van Binnenlandse Zaken is in het voorjaar van 2008 begonnen met een landelijke campagne tegen fietsendiefstal. Deze campagne maakt de burger er op attent om altijd het frame- of chipnummer van je fiets te noteren, je fiets goed te beveiligen, en altijd aangifte te doen wanneer je fiets is gestolen.¹⁰⁵

De preventieve maatregelen die door de gemeenten worden genomen, vormen een belangrijke toegevoegde waarde om de fietsendiefstal zo veel mogelijk in te perken. Van belang hierbij is het aanbod van voldoende mogelijkheden voor fietsbezitters om een fiets veilig te kunnen stallen. Het aanbieden van voldoende veilige fietsenstallingen vormt hier een belangrijk voorbeeld van. Hierbij kan worden gedacht aan bewaakte of onbewaakte

¹⁰² Convenant inzake de aanpak van fietsendiefstal 2008.

¹⁰³ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 4.

¹⁰⁴ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008.

¹⁰⁵ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 8.

fietsenstallingen die het mogelijk maken om een fiets goed vast te kunnen zetten.¹⁰⁶ Hiernaast zou uitgebreide camerabeveiliging een afschrikkende werking kunnen hebben op de daders van fietsendiefstal (in veel steden zijn camera's al onderdeel van het straatbeeld op 'hot spots').

Naast deze passieve preventieve maatregelen kan de gemeente ook actief opsporingsbeambten inzetten om de opsporing en handhaving van fietsendiefstal te verbeteren. Zo komt uit het Plan van Aanpak Fietsendiefstal onder andere naar voren dat toezicht op fietsenhandelaren en controle op straat een behoorlijk aantal helingzaken aan het licht kan brengen.¹⁰⁷ Wanneer aan de aanpak van dergelijke helingzaken publiciteit wordt toegekend, zal de markt in fietsendiefstal onaantrekkelijker worden en daarmee zal het aantal incidenten van fietsendiefstal en heling waarschijnlijk teruglopen.

In Amsterdam is al geëxperimenteerd met een gemeentelijk controleteam bestaande uit toezichthouders die in openbare ruimtes fietsen controleert op diefstal met behulp van digitale aangiftegegevens. Het team controleert de chips, framenummers of andere kenmerken van fietsen, en treedt op wanneer gestolen fietsen worden geïdentificeerd.¹⁰⁸ Ook valt bijvoorbeeld te denken aan een bredere inzet van opsporingsambtenaren of stadswachten die surveilleren op de zogenaamde 'hot spots' van fietsendiefstal.

Naast de vormen van proactief optreden kunnen fietsfabrikanten een belangrijke inbreng hebben binnen de oplossing van het probleem. De fabrikanten kunnen meewerken door unieke framenummers en chips bij fietsen aan te brengen, waardoor gestolen fietsen beter traceerbaar worden. Ook deze maatregelen hebben een preventief effect op fietsendiefstal.¹⁰⁹

De overheid kan nog een bijdrage leveren door het gebruik van een uniek identificatienummer wettelijk verplicht te stellen.¹¹⁰ Voorts bestaan er genoeg innovatieve ontwikkelingen die in de toekomst de fietsendiefstal zoveel mogelijk kunnen inperken. Hierbij wordt gedacht aan de invoer van detectiepoortjes bij bijvoorbeeld fietsenstallingen die reageren op chips, de ontwikkeling van betere sloten die deel uitmaken van het frame, en betere chips en framenummers die lastig van een fiets te verwijderen zijn.¹¹¹

In de praktijk zijn er vaak weinig aangrijpingspunten voor de opsporing van fietsendiefstal omdat er vaak geen dader is te traceren. Wanneer een bepaald patroon van diefstallen op

¹⁰⁶ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 12.

¹⁰⁷ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 11.

¹⁰⁸ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 10.

¹⁰⁹ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 10.

¹¹⁰ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 9.

¹¹¹ Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 13.

een bepaalde vaste plek zichtbaar wordt, ligt actieve opsporing wel voor de hand.¹¹² De inzet van de lokfiets is in die zin dus acceptabel te achten indien dit gebeurt op een plek waar veel fietsendiefstallen plaatsvinden (zoals bij het station). Hierbij dient wel in aanmerking te worden genomen dat het gebruik van een lokfiets ook vooral gelegenheidsdieven zal opleveren. Met deze praktijk wordt voorbijgegaan aan het uiteindelijke doel van de dit opsporingsmiddel, namelijk de aanpak van veelplegers (junks, handelaren etc.) van deze vorm van criminaliteit.¹¹³

Gezien het grote scala aan alternatieve mogelijkheden om de fietsendiefstal te beperken, lijkt de inzet van de lokfiets de toets van subsidiariteit moeilijk te kunnen doorstaan. Er kan dan mogelijk een beroep worden gedaan op de dringende noodzakelijkheid van de inzet van de lokfiets, en de kennelijke onmogelijkheid om met andere methoden het benodigde bewijs te vergaren (zoals besproken in paragraaf 5.3), maar dit argument mist grondslag zolang vooral gelegenheidsdieven met de lokfiets worden opgepakt. Het werkelijke probleem van de georganiseerde criminaliteit wordt hiermee niet aangepakt.

Voor gemeenten bestaan er genoeg alternatieve mogelijkheden om het probleem van de fietsendiefstal aan te pakken. Aan deze methoden zijn dan mogelijk meer kosten verbonden, maar dit zou niet zwaarder mogen wegen dan de gevolgen die het gebruik van een lokfiets mogelijk kan hebben op het recht op een eerlijk proces van een verdachte. Het kan niet de bedoeling zijn dat de politie uit gemakzucht gebruik kan gaan maken van opsporingsmethoden die met moeite de rechtmatigheidtoets kunnen doorstaan, wanneer ook minder ingrijpende methoden voorhanden zijn.

Afgezien van de goedkeuring door de Hoge Raad is aan de inzet van de lokfiets in dat opzicht een groot risico tot uitlokking verbonden.

6.5 Opzet en het tallon-criterium

Het Tallon-criterium bepaalt het verbod voor opsporingsinstanties om personen te brengen tot het plegen van strafbare feiten waar zijn of haar opzet niet reeds op was gericht. In paragraaf 5.3.1. is een uitwerking gegeven van de drie verschillende elementen die volgens Advocaat-generaal Jörg een rol van betekenis spelen bij de toepassing van het Tallon-criterium.

¹¹² Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 11.

¹¹³ Zie o.a. Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008, p. 11, en de resultaten uit het Bike-Bait project in Venlo uitgewerkt in paragraaf 3.1.

Het Tallon-criterium vormt een algemeen rechtsbeginsel, en de drie elementen zijn daarmee dus ook van toepassing op andere opsporingsmethoden zoals de inzet van de lokfiets. Om de inzet van de lokfiets te toetsen aan het Tallon-criterium is een afweging met behulp van deze drie elementen noodzakelijk.

6.5.1 Objectief element

Bij het objectieve element is de intensiteit van het optreden van de politie van belang. Het gaat hierbij om de vraag of het optreden van de opsporingsambtenaren van dermate invloed is geweest op het gedrag van de verdachte, dat hij door dit optreden is bewogen tot het plegen van het strafbare feit.

Wanneer enkel een blik wordt geworpen op het gedrag van de opsporingsambtenaren lijken er weinig problemen te kunnen ontstaan. Zoals de Hoge Raad beschrijft¹¹⁴ doen de opsporingsambtenaren niet meer dan het plaatsen van een onafgesloten fiets op een plek waar veel andere fietsen worden gestald, en waar veelvuldig fietsen worden gestolen. Vervolgens wachten zij af wat er met de fiets gebeurt en dit getuigt volgens de Hoge Raad van een passieve houding van de kant van de agenten. Er kan dan ook geen sprake zijn van schending van het recht op een eerlijk proces in de zin van art. 6 lid 1 EVRM.

Hier valt het een en ander over te betwisten. De Hoge Raad heeft volkomen gelijk in de stelling dat de agenten niet meer hebben gedaan dan het plaatsen van de fiets om vervolgens passief af te wachten wat er met deze fiets zou gebeuren. Belangrijk is echter het feit dat zij een situatie creëren waarbij de fiets mogelijk zal worden gestolen. De agenten hebben deze situatie gecreëerd, en vervolgens maken zij van de situatie gebruik om niets vermoedende passanten in de val te laten lopen. Het optreden van de opsporingsambtenaren kan dan wel niet echt als intensief worden bestempeld, maar hier moeten we ook niet te snel conclusies verbinden. Het is een belangrijk gegeven dat de politie een gelegenheid tot diefstal scheidt en hier vervolgens handhavend op reageert.

Opvallend is het standpunt van de Hoge Raad dat de omstandigheid dat de lokfiets onafgesloten wordt geplaatst niets af doet aan de rechtmatigheid van dit opsporingsmiddel. De Hoge Raad deelt hiermee waarschijnlijk de mening van de politie Venlo, dat het plaatsen van een onafgesloten fiets overeenkomt met de situatie ter plaatse. Dit is een opmerkelijke constatering gezien het feit dat fietsen op een station over het algemeen afgesloten worden achtergelaten.

¹¹⁴ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 2.4. (Deventer lokfiets).

De politie creëert met de methode van de lokfiets over het algemeen een situatie die afwijkt van de gemiddelde situatie bij een fietsenstalling op een station waarbij de fietsen worden afgesloten. De situatie bij het Bike-Bait project in Venlo vormt hier een interessant voorbeeld van. De politie plaatst in Venlo bewust een erg dure lokfiets (bijvoorbeeld voorzien van trapondersteuning) op het station of een andere ‘hot spot’(zie paragraaf 3.1.). Een dergelijke kostbare fiets wordt naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk niet snel onafgesloten bij een station achtergelaten. Het heeft er dus alle schijn van dat de politie zich erg gemakkelijk bedient van een gevoelig opsporingsmiddel, om vervolgens de rechtvaardiging te vinden in situaties die in de praktijk vrijwel nauwelijks voorkomen.

Het Groningse criterium dat Advocaat-generaal Knigge aanstipt in zijn conclusie bij de zaak van de Deventer Lokfiets is in dit geval interessant: “*een lokauto mag in principe niet van andere auto’s verschillen*”.¹¹⁵ Hier komt de overweging van de rechtbank Dordrecht terug met betrekking tot de inzet van de lokauto zoals besproken in paragraaf 4.3. De rechtbank Dordrecht gaf een overeenkomstige uitleg door bij het gebruik van een lokauto belangrijke waarde te hechten aan het feit dat de spullen in de lokauto ‘zoals gebruikelijk’ in de auto waren geplaatst. De lokauto mag aan de hand van dit criterium dus in principe niet verschillen van andere auto’s, en dus al helemaal niet opvallen tussen de gangbare auto’s die op die bewuste plek staan geparkeerd.

Het onafgesloten achterlaten van een erg dure fiets wijkt af van de gangbare situatie ter plaatse waarbij een fiets afgesloten bij een station wordt achtergelaten. De Hoge Raad gaat hiermee dus voorbij aan het Groningse criterium. Deze situatie is moeilijk te verenigen met het objectieve element van het Tallon-criterium.

6.5.2 Subjectief element

Het subjectieve element draait om het aanwezige opzet bij de persoon van de verdachte. Hierbij is het generieke opzet van de kant van verdachte van belang. Bij generiek opzet gaat het, (zoals eerder aan bod gekomen), om de daadwerkelijke bereidheid van verdachte om handelend op te treden wanneer de kans zich voordoet. Met andere woorden: had de verdachte de predispositie om een fiets te stelen?

Om een antwoord op deze vraag te kunnen vinden kan worden gekeken naar de eerdere betrokkenheid bij vergelijkbare strafbare feiten. In paragraaf 5.3.1. is al naar voren gekomen dat de aanwezigheid van generiek opzet bij een verdachte van drugshandel kan

¹¹⁵ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 16 (Concl. A-G Knigge).

worden aangenomen indien de verdachte op een lijst van namen voorkomt die betrekking heeft op drugstransporten, of indien kan worden aangetoond dat de verdachte contacten had met derden die betrekking hadden op drugshandel. Ook bij de rechtspraak met betrekking tot de lokfiets spelen de eerdere betrekkingen van de verdachte een rol.

De rechtbank Dordrecht kwam in haar uitspraak van 2 januari 2007¹¹⁶ tot een veroordeling door aan te nemen dat het wilsbesluit van verdachte aanwezig was gezien het feit dat hij al meerdere malen veroordeeld was voor het plegen van een fietsendiefstal. Wanneer op basis hiervan het generieke opzet bij een verdachte kan worden aangetoond, heeft A-G Knigge een interessant punt met zijn stelling dat in de zaak van de Deventer lokfiets het generieke opzet afwezig was nu de verdachte weliswaar een strafblad bezat, maar nog nooit eerder was veroordeeld voor het plegen van een fietsendiefstal.

De afwezigheid van eerdere verdenkingen met betrekking tot fietsendiefstal vormt in dit geval een sterk argument in de richting van het ontbreken van generiek opzet bij verdachte. Daarmee kan de aanwezigheid van het subjectieve element worden betwist. Nu is gebleken dat bij de opsporingspraktijk met behulp van een lokfiets ook gelegheidsdieven worden opgepakt, kan hier het logische gevolg aan worden verbonden dat er verdachten tussen zitten die geen enkele documentatie in de vorm van bijvoorbeeld een strafblad voor diefstal bij justitie bezitten.

Bij het ontbreken van eerdere betrokkenheid bij vergelijkbare strafbare feiten wordt het erg lastig om de predispositie bij deze verdachten aan te tonen. Bij de inzet van een onafgesloten lokfiets bestaat nu eenmaal een aannemelijke kans dat deze fiets wordt meegenomen door voorbijgangers die in eerste instantie niet de intentie hadden om een fiets te gaan stelen.

6.5.3 Temporeel element

Zoals beschreven vallen het subjectieve en temporele element deels samen. Bij beide elementen draait het om het opzet die van tevoren aanwezig was bij de verdachte. Bij het temporele element kan hier echter de vraag aan worden toegevoegd of er sprake is van een causaal verband tussen de gedragingen van de politie en het stelen van de fiets. Zou de verdachte ook zonder de tussenkomst van de lokfiets een fiets hebben gestolen? Indien deze vraag ontkennend dient te worden beantwoord is er sprake van een causaal verband tussen de gedragingen van de politie en de gedragingen van de verdachte. Er is in dat geval

¹¹⁶ Zie paragraaf 3.2. (Rb. Dordrecht 2 januari 2007, NS 2007, *LJN*: AZ5422).

een kans aanwezig dat de verdachte is uitgelokt tot het plegen van het strafbare feit. Dit causale verband komt overeen met de vraag welke invloed de agenten hebben uitgeoefend op de gedragingen van de verdachte (objectieve element).

Als we deze vraag toepassen op de praktijk zal dit veel twijfels teweeg brengen. De kans kan namelijk vrij groot worden geacht dat de verdachte geen fiets zou hebben gestolen indien hij niet tegen de onafgesloten lokfiets was aangelopen. De situatie die door de politie wordt gecreëerd kan dus van grote invloed zijn geweest op de uiteindelijke gedragingen van de verdachte. Wanneer de agenten een situatie creëren waarbij de lokfiets onafgesloten wordt achtergelaten, wordt het de burger wel erg aantrekkelijk gemaakt om de fiets mee te nemen.

6.6 Conclusie

Bij de voorbereidingshandelingen met betrekking tot de inzet van de lokfiets lijken er weinig problemen te ontstaan. De algemene procedureregels worden zonder problemen toegepast. Het opsporingsmiddel wordt slechts ingezet na toestemming van de officier van justitie, en op basis van een redelijk vermoeden dat criminele activiteiten plaatsvinden. De aanwezigheid van een concrete verdachte mag dan wel ontbreken, maar met het achterhalen van de identiteit van de daders van eerder gepleegde strafbare feiten is er sprake van een rechtmatig opsporingsdoel.

Voorts kan de inzet van de lokfiets als proportioneel opsporingsmiddel worden betiteld, gezien het feit dat fietsendiefstal als ernstig maatschappelijk probleem wordt ervaren. Ook het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling lijkt geen probleem op te leveren nu art. 2 Politiewet voldoende grondslag voor deze vorm van opsporing lijkt te bieden.

Er ontstaan echter opmerkelijke problemen wanneer we het opsporingsmiddel toetsen aan het beginsel van subsidiariteit en het Tallon-criterium. Er lijken voor de gemeenten genoeg andere middelen voorhanden te zijn om deze vorm van criminaliteit in te dammen. Zo kunnen verschillende preventieve maatregelen worden getroffen in de vorm van het bieden van beveiligde standplaatsen, het beïnvloeden van het gedrag van fietseigenaren, fietshandelaren en fabrikanten, en door de toepassing van bepaalde wettelijke regelingen. Ook kunnen verschillende vormen van uitbreiding van toezicht het probleem in de toekomst mogelijk verkleinen.

Van zeer belangrijke waarde voor dit onderzoek zijn de bevindingen bij de afweging aan de hand van het Tallon-criterium. Zo treden er bij elk van de drie verschillende elementen van het Tallon-criterium opmerkelijke problemen op die het gebruik van de lokfiets

mogelijk onverenigbaar maken met het uitlokkingsverbod. Het is belangrijk om eerst de visie van het EHRM uit te werken alvorens hier verdere conclusies aan te verbinden.

7. De werking van artikel 6 lid 1 EVRM

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de visie van het EHRM met betrekking tot het recht op een eerlijk proces, of ‘fair hearing’, van art. 6 lid 1 EVRM uitgediept. Zoals eerder naar voren is gekomen vormt het Tallon-criterium een onderdeel van het recht op een eerlijk proces uitgewerkt in art. 6 EVRM. In dit hoofdstuk worden twee toonaangevende uitspraken behandeld van het EHRM die betrekking hebben op het verbod tot uitlokking. Het EHRM geeft in deze twee uitspraken invulling aan het Tallon-criterium door twee politieke pseudo-koopacties te toetsen aan het verbod tot uitlokking.

7.2 De strekking van artikel 6 lid 1 EVRM

Het recht op een eerlijk proces uitgewerkt in art. 6 EVRM heeft een dwingend karakter binnen de Nederlandse strafwetgeving. Op grond van art. 93 en 94 van de Grondwet is Nederland als lidstaat gebonden aan de bepalingen uit het EVRM. Het EVRM heeft daarmee dus een interne werking binnen ons strafrechtstelsel en verdient daarmee voorrang boven de nationale wetgeving. Zover het een bepaling betreft die een ieder kan verbinden, heeft die bepaling van het EVRM ook rechtstreekse werking. Dit houdt in dat iedere private persoon zich er rechtstreeks op kan beroepen.¹¹⁷

Binnen de rechtspraak is al bepaald dat ook art. 6 EVRM rechtstreekse werking bevat. Dit betekent dat de onderstaande uitspraken van het Europese Hof, die als een uitwerking van het verdrag kunnen worden gezien, rechtstreekse werking hebben binnen het Nederlandse rechtstelsel.¹¹⁸

Art. 6 lid 1 EVRM is van grote betekenis geweest voor de Europese en Nederlandse rechtspraak, en heeft een belangrijke vorm van aanscherping van de Nederlandse procesrechtregels tot gevolg gehad. Het artikel wordt door Smits dan ook wel wordt betiteld als het ‘leading article’ van het EVRM.¹¹⁹ In de Straatsburgse rechtspraak wordt art. 6 lid 1 EVRM gekenmerkt door een extensieve en verdragsautonome uitleg. De extensieve uitleg houdt kort gezegd in dat het artikel door haar prominente rol ruim uitgelegd dient te worden. Een verdragsautonome uitleg betekent dat het artikel binnen de rechtspraak van de lidstaten uitgelegd moet worden op een wijze die aansluit bij het systeem

¹¹⁷ P. Smits, *Artikel 6 EVRM en de civiele procedure*, Deventer: Kluwer 2008, p. 25.

¹¹⁸ Smits 2008, p. 26.

¹¹⁹ Smits 2008, p. 23.

van het verdrag. Deze verdragsautonome uitleg heeft dus tot gevolg dat de lidstaten afzonderlijk geen eigen betekenis aan het artikel mogen verbinden, indien deze uitleg van het artikel geen overeenstemming kan vinden binnen het systeem van het EVRM.¹²⁰

Uit het voorstaande blijkt dus dat het Tallon-criterium ruim uitgelegd dient te worden. Daarnaast dient de betekenis die de Nederlandse strafrechter geeft aan het Tallon-criterium, in overeenstemming te zijn met die van het Europese Hof. Om vast te kunnen stellen of de Nederlandse strafrechter de bepaling verdragsautonoom toepast, moet eerst een beeld worden geschetst van de betekenis die het Europese Hof aan de bepaling toekent. De uitleg van het EHRM komt tot uiting in twee prominente uitspraken, Teixeira de Castro en Khudobin.

7.3 Teixeira de Castro v. Portugal¹²¹

Het recht op een 'fair hearing' stond centraal in het proces van Teixeira de Castro tegen Portugal. Het Europese Hof moest zich buigen over een zaak waarin de Portugese politie gebruik had gemaakt van een actie tot pseudo-koop in het kader van een onderzoek naar drugshandel.

Twee undercover agenten hadden meerdere malen contact gehad met een persoon (V.S.), die verdacht werd van het op kleine schaal verhandelen van hasj. Om achter de identiteit van zijn leverancier te komen gaven de agenten aan interesse te hebben in de aankoop van heroïne. V.S. heeft vervolgens Teixeira de Castro getipt als een persoon die mogelijk wel aan de heroïne zou kunnen komen. Hierdoor kwamen de agenten in aanraking met Teixeira de Castro. Castro is vervolgens op het aanbod van de agenten ingegaan en heeft via een derde persoon de gevraagde hoeveelheid heroïne aangeschaft. Op het moment dat hij de heroïne aan de agenten wilde overhandigen, onthulden zij hun identiteit en werd Castro ingerekend.

Het hof komt in haar overweging tot de conclusie dat Castro niet 'predisposed' was en uit geen enkele omstandigheid blijkt dat hij het delict ook zou hebben gepleegd zonder de tussenkomst van deze twee bewuste agenten. Castro was ten tijde van de pseudo-koopactie nog niet bekend bij de politie, en de politie bezat geen enkele documentatie over Castro. Castro kon dus in eerste instantie in geen enkel opzicht als verdachte van drugshandel worden beschouwd. De agenten waren slechts per toeval tegen Castro aangelopen via het contact met de tussenpersoon. Castro had de drugs niet in huis en er bestonden volgens het

¹²⁰ Smits 2008, p. 24.

¹²¹ EHRM 9 juni 1998, NJ 2001, 471, m.nt. Knigge (Teixeira de Castro v. Portugal).

hof tevens geen aanwijzingen dat hij meer heroïne bezat dan de door de agenten gevraagde hoeveelheid.

Dit in overweging nemende komt het hof tot de conclusie dat Castro geen enkele predispositie had om zich te verwickelen in de handel van drugs. Hij werd hier pas toe bewogen op het moment dat hij werd benaderd door de agenten. Het Hof concludeert dat uit geen enkele aanwijzing naar voren kwam dat Castro zonder tussenkomst van de agenten het misdrijf zou hebben gepleegd: *'the Court concludes that the two police officers' actions went beyond those of undercover agents because they instigated the offence and there is nothing to suggest that without their intervention it would have been committed'*¹²².

Volgens het hof hebben de opsporingsambtenaren de verdachte uitgelokt tot het plegen van het strafbare feit, en zijn zij daarmee buiten hun bevoegdheden getreden. Met het gebruik van het onrechtmatig verkregen bewijs is de verdachte vanaf het begin het recht op een eerlijk proces ontnomen. Het hof concludeert tot een schending van art. 6 lid 1 EVRM.

7.4 Khudobin v. Rusland¹²³

Ook in de zaak Khudobin tegen Rusland stond het recht op een eerlijk proces van art. 6 EVRM ter discussie. Khudobin werd vervolgd na een pseudo-koop actie die door de politie werd opgezet.

Khudobin werd bij deze actie benaderd door een undercoveragente, die hem telefonisch vroeg of hij haar heroïne wilde verkopen. Bij een ontmoeting met de agente ontvangt Khudobin gemerkte bankbiljetten. Khudobin gaat met deze bankbiljetten naar het huis van een derde persoon waar hij de heroïne ophaalt. Wanneer hij met de heroïne terugkeert op de ontmoetingsplek wordt hij ingerekend door agenten die hem op staan te wachten.

Khudobin acht deze werkwijze van de politie in strijd met het recht op een eerlijk proces van art. 6 EVRM. Het gaat hierbij om het verbod om een verdachte via 'incitement' (uitlokking) te brengen tot het plegen van strafbare feiten. Hij verklaart dat hij door de agente is uitgelokt tot het plegen van de strafbare gedragingen; namelijk de levering van de heroïne.

Khudobin doet vervolgens een beroep op het feit dat de politie bezat geen enkele belastende informatie over hem bezat waar een verdenking uit zou voort kunnen vloeien.

¹²² Teixeira de Castro v. Portugal, r.o. 39.

¹²³ EHRM 26 oktober 2006, appl. no. 59696/00 (Khudobin v. Rusland).

Hij bezat geen strafblad, en was niet eerder onderwerp geweest van een strafrechtelijk onderzoek.

De Russische regering spreekt echter van een ‘test buy’ of een ‘operative experiment’, en beschrijft de actie als een geschikt middel in de bestrijding van de drugscriminaliteit. De agente zou ook geen enkele druk op Khudobin hebben uitgevoerd op Khudobin om de drugs aan haar te verkopen. De vraag naar de eerdere betrekkingen van de verdachte in drugshandel is volgens de regering dan ook irrelevant voor de veroordeling van de verdachte. De pseudo-koopactie bevatte volgens de regering een wettelijke basis en het bewijs dat met het ‘experiment’ werd verkregen was daarmee in overeenstemming met het Russische strafrecht.

Het Europese Hof denkt hier anders over en reageert als volgt op het argument van de regering: *‘The Court cannot, however, accept this argument. Domestic law should not tolerate the use of evidence obtained as a result of incitement by State agents. If it does, domestic law does not in this respect comply with the “fair-trial” principle, as interpreted in the Teixeira and follow-up cases.’*¹²⁴

Het hof sluit hiermee aan bij het verweer van Khudobin. Het hof concludeert dat hij geen enkel financieel voordeel heeft overgehouden aan de doorverkoop van de heroïne. Dit impliceert volgens het hof dat hij nooit eerder drugs heeft verkocht, en dus ook niet als dealer bekend kon staan bij de politie. De operatie van de politie raakte daarmee niet alleen de verdachte persoonlijk, maar elke willekeurige persoon die in zou stemmen met de verkoop van de heroïne.

Ook de legaliteit en wettelijke basis van de operatie speelde in deze uitspraak een cruciale rol. De undercover operatie was gebaseerd op een simpele administratieve beslissing, die weinig informatie over het doel en de reden van de geplande operatie weergaf. Er was ook geen enkele rechterlijke controle of andere vorm van supervisie op de uitvoering van de operatie. Terwijl er in de zaak genoeg aanwijzingen waren om te twijfelen aan de rechtmatigheid van de uitgevoerde operatie. Er had dus een betere toetsing plaats moeten vinden naar de rechtmatigheid van het verkregen bewijsmateriaal. Nu deze rechterlijke controle onvoldoende heeft plaatsgevonden, kan er volgens het hof niet worden gesproken van een eerlijk proces jegens de verdachte. Het hof acht het gebruik van het via normschending verkregen bewijs daarmee in strijd met art. 6 lid 1 EVRM.

¹²⁴ Khudobin v. Rusland, r.o. 133.

7.5 Conclusie

Het Tallon-criterium heeft sinds de uitspraak van het EHRM in de zaak Teixeira de Castro gestalte gekregen binnen de Europese rechtspraak. Het criterium valt in te lezen in de overweging van het hof dat agenten een verdachte niet mogen bewegen tot het plegen van strafbare feiten die de verdachte niet zou hebben gepleegd zonder tussenkomst van de agenten. Dit uitlokkingverbod vloeit volgens het hof voort uit van het recht op een 'fair hearing' uit art. 6 lid 1 EVRM.

Het EHRM maakt bij het uitlokkingsverbod onderscheid tussen het objectieve en subjectieve element van de uitlokking. Aan de ene kant speelt het objectieve element, in de zin van het actieve optreden van de kant van de agenten, een belangrijke rol. Indien de verdachte door de actieve interventie van de opsporingsambtenaren tot het plegen van het feit wordt bewogen kan er worden gesproken van 'incitement'.

Het hof kent daarnaast in haar uitspraken veel waarde toe aan het subjectieve element waarbij de intenties van de dader van belang zijn. Zo speelde het ontbreken van documentatie betreffende de verdachte in beide uitspraken een belangrijke rol. Het ontbreken van eerdere aanwijzingen met betrekking tot drugshandel was voldoende om aan te nemen dat de predispositie bij de verdachte ontbrak.

Indien een persoon door de politie niet als verdachte mag worden beschouwd, en er uiteindelijk ook geen enkele aanwijzingen naar boven komen die de predispositie van de betreffende persoon aan konden tonen, kan er worden gesproken van uitlokking door de politie. Het bewijs dat door middel van uitlokking is verkregen is daarmee onrechtmatig. Indien het onrechtmatig verkregen bewijs alsnog in het proces tegen de verdachte wordt gebruikt, is er sprake van een schending van het recht op een eerlijk proces.

Het EHRM gaat in de zaak Khudobin nog een stapje verder door hiernaast ook waarde te hechten aan de rechterlijke controle bij een beroep op art. 6 EVRM. Indien er voldoende aanwijzingen bestaan dat er bij het politieonderzoek normschendingen hebben plaatsgevonden in de vorm van uitlokking, bestaat er voor de rechter een onderzoeksplicht. Indien de rechter niet of onvoldoende heeft beantwoord aan dit onderzoek, is de verdachte het recht op een eerlijk proces ontnomen.

8. Samenvatting en conclusie

8.1 Inleiding

Tot dusver is gebleken dat er over het gebruik van de lokfiets als opsporingsmethode nog het een en ander valt te betwisten. In verschillende rechterlijke uitspraken is al aandacht besteedt aan de rechtmatigheid van deze buitenwettelijke opsporingsmethode. Deze rechtmatigheid heeft betrekking op de discussie of er bij het gebruik van de onafgesloten lokfiets sprake kan zijn van uitlokking van het strafbare feit. Indien deze vraag positief dient te worden beantwoord wordt de verdachte het recht op een eerlijk proces ontnomen.

De onderzoeksvraag van deze scriptie is dan ook als volgt geformuleerd: *‘In hoeverre is de inzet van de onafgesloten lokfiets door de politie, als buitenwettelijke opsporingsmethode, in overeenstemming met het recht op een eerlijk proces van art. 6 lid 1 EVRM?’* In de onderstaande conclusie zal een antwoord geformuleerd worden op deze onderzoeksvraag. De belangrijkste bevindingen die in de voorgaande hoofdstukken aan bod zijn gekomen, worden in dit hoofdstuk nog even kort aangestipt.

Vervolgens zal ik mijn persoonlijke mening verder uitdiepen, en dit zal uiteindelijk resulteren in een antwoord op de onderzoeksvraag. Tot slot zullen er nog enkele aanbevelingen aan bod komen ten opzichte van de huidige opsporingspraktijk met betrekking tot de inzet van de onafgesloten lokfiets.

8.2 Samenvatting

In deze scriptie wordt de inzet van de lokfiets als opsporingsmiddel door de politie getoetst aan art. 6 van het EVRM. De inzet van de lokfiets valt als opsporingsmiddel zonder specifieke wettelijke basis onder het bereik van art. 2 Politiewet. De lokfiets is één van de voorbeelden van verschillende vormen van lokmiddelen die de politie inzet in de strijd tegen diefstal (art. 310 Sr). Aangezien er geen specifieke wettelijke basis bestaat voor de inzet van de lokfiets, wordt dit opsporingsmiddel in dit onderzoek getoetst aan de vereisten die het Wetboek van Strafvordering stelt aan de inzet van de bijzondere opsporingsbevoegdheden.

In dit onderzoek betreft het een toets aan de bijzondere opsporingsbevoegdheden pseudo-koop- en infiltratie (art. 126h en 126i ev. Sv). Voor deze twee opsporingsbevoegdheden is bewust gekozen gezien het feit dat deze het wettelijk verbod tot uitlokking bevatten. In dit onderzoek draait het om de vraag of het gebruik van de lokfiets voldoet aan het verbod tot

uitlokking (Tallon-criterium), zoals uitgewerkt in de artikelen 126h en 126i lid 2 Sv, en art. 6 lid 1 van het EVRM.

Naast de inzet van de lokfiets is in dit onderzoek tevens aandacht besteedt aan het gebruik van de lokauto. De praktijk van de inzet van de lokauto en de lokfiets komen op belangrijke punten overeen. Er zijn echter ook belangrijke verschillen waarneembaar en daarmee heeft de vergelijking een belangrijke toegevoegde waarde voor dit onderzoek. Dit vormt ook direct een verklaring voor het feit dat de Nederlandse strafrechters en de Hoge Raad er bij deze twee vormen van lokmiddelen een overeenkomstige toetsing op na houden.

Zowel bij de lokfiets als bij de lokauto deelt de Hoge Raad de mening dat er geen sprake kan zijn van uitlokking in de zin van art. 6 EVRM. De middelen zijn ondanks het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling volgens de Hoge Raad niet ongeoorloofd. De plaatsing van een lokfiets of lokauto is volgens de Hoge Raad niet onrechtmatig nu de verdachte niet wordt gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht. Bij de uitspraak van de lokauto voegt de Hoge Raad hier nog aan toe dat de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit niet zijn geschonden.¹²⁵ De politie heeft niet meer gedaan dan het plaatsen van een fiets of auto op een plaats waar veel auto-inbraken of fietsendiefstallen plaatsvinden, om vervolgens af te wachten wat er met de lokauto of lokfiets zou gebeuren.¹²⁶

In tegenstelling tot de situatie van de lokfiets speelt bij de lokauto het uiterlijke kenmerk van de auto een belangrijke rol. Dit is onder andere waar te nemen in de overweging van de rechtbank Dordrecht dat de spullen, zoals een autoradio of laptop, zoals gebruikelijk in de lokauto moeten worden geplaatst. De verdachte moet dus nadrukkelijk in de auto hebben gekeken om de goederen waar te kunnen nemen.¹²⁷

Bij de vergelijking tussen de lokfiets en de opsporingsbevoegdheden pseudo-koop en infiltratie kwamen de volgende onderdelen aan de orde: de procedureregels, de zorgvuldige belangenafweging, en het Tallon-criterium. Bij de algemene procedureregels kwamen er geen problemen boven water. Een bevel tot inzet van de lokfiets staat onder het verplichte toezicht en bevel van een officier van justitie, en de lokfiets wordt ingezet met een rechtmatig opsporingsdoel in de vorm van het achterhalen van de identiteit van de daders van eerder gepleegde fietsendiefstallen.

¹²⁵ HR 6 oktober 2009, *LJN*: BI7084, r.o. 2.4.

¹²⁶ HR 6 oktober 2009, *LJN*: BI7084 (lokauto), en HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817 (lokfiets).

¹²⁷ Rb. Dordrecht 12 januari 2006, *LJN*: AV0757.

De belangenafweging bevat de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. De proportionaliteit wordt gevonden in de ernstige maatschappelijke overlast die het probleem van de fietsendiefstal veroorzaakt. Dit maatschappelijke probleem creëert genoeg gronden voor de inzet van het opsporingsmiddel. De inzet van de lokfiets voldoet dus aan de proportionaliteitseis, maar bij het subsidiariteitsbeginsel kunnen echter vragen worden gesteld. Bestaan er voor de politie niet voldoende andere middelen om de fietsendiefstallen aan te pakken? Hierbij valt te denken aan andere preventieve maatregelen die de kans op diefstal aanzienlijk zouden kunnen verkleinen.¹²⁸

De grootste vraagtekens komen echter naar voren bij een afweging aan de hand van het Tallon-criterium. Bij de verschillende elementen van dit criterium, het objectief (gedrag politie), subjectief (gedrag verdachte) en temporeel element (causaal verband gedrag politie en gedrag verdachte), lijkt de rechtmatigheid van de inzet van de lokfiets als opsporingsmiddel te wankelen. Zo lijkt de constatering dat de politie een gelegenheid schept, de objectiviteit van de opsporing aan te tasten.

Bij het subjectief criterium kunnen bepaalde vraagtekens worden gezet bij het wel of niet aanwezig zijn van generiek opzet bij de verdachte. Ook bij het temporele element is het nog maar de vraag of een causaal verband tussen de handelingen van de politie en die van de verdachte ontbreekt.

Binnen de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) krijgen het objectieve en subjectieve element van het Tallon-criterium een prominente rol toebedeeld. Bij het objectieve element dient volgens het hof de vraag te worden gesteld of de politie met haar actief optreden een verdachte niet heeft bewogen tot het plegen van een strafbaar feit. Aan het subjectieve element voegt het hof toe dat het ontbreken van strafrechtelijke documentatie een belangrijke rol kan spelen bij het bepalen van een mogelijke predispositie van de verdachte.¹²⁹ Indien er bijvoorbeeld geen eerdere aanwijzingen bestaan van fietsendiefstallen bij de verdachte zou dit volgens het hof op grond van art. 6 EVRM dus in het voordeel van de verdachte mee moeten wegen.

Al het bewijs dat door middel van uitlokking is verkregen is onrechtmatig. Het gebruik van dit bewijs bij de veroordeling van een verdachte is daarmee volgens het hof in strijd met art. 6 lid 1 EVRM.¹³⁰

¹²⁸ Zie voor diverse voorbeelden paragraaf 6.3.

¹²⁹ EHRM 9 juni 1998, *NJ* 2001, 471, m.nt. Knigge (Teixeira de Castro v. Portugal).

¹³⁰ Teixeira de Castro v. Portugal, r.o. 36, en Khudobin v. Rusland, r.o. 133.

8.3 Eigen mening

Fietsendiefstal kan naar mijn mening gezien worden als een ernstig maatschappelijk probleem. Het probleem van fietsendiefstal is in Nederland aan de orde van de dag. Het is voornamelijk in de grote steden bekend dat je bij het achterlaten van je fiets direct het risico loopt dat deze kan worden weggenomen. Zeker wanneer je een fiets onafgesloten achterlaat op een zogenaamde 'hotspot', loop je het aanzienlijke risico dat aan het einde van de dag je fiets gestolen blijkt te zijn.

Uit gegevens van de politie blijkt dat de inzet van een lokfiets een geschikt middel is om fietsendiefstal aan te pakken. In die zin is de lokfiets ook in mijn ogen een succesvol middel om het probleem van fietsendiefstal in te dammen. Ik sta volledig achter dit middel voor zover dit de aanpak van veelvoorkomende criminaliteit in de vorm van veelplegers (junks, handelaren etc.) en de georganiseerde criminaliteit verbetert.

Nadeel van de inzet van de lokfiets wordt gevormd door het feit dat er mogelijk ook andere personen opgepakt worden die de politie in eerste instantie niet op het oog had. Het betreft hier dus de personen die niet binnen de categorie van veelplegers en georganiseerde criminaliteit vallen. Waar bevindt zich de grens voor de politie in de uitvoering van haar opsporingstaak? Gebleken is dat deze grens bij het verbod tot uitlokking in de vorm van het Tallon-criterium ligt. Van belang is de vraag of de inzet van de lokfiets in overeenstemming is met dit Tallon-criterium.

Voor de duidelijkheid zal ik hier gebruik maken van het voorbeeld van de lokfiets op het station. Te beginnen bij het objectief element. Naar mijn mening is er met het plaatsen van de lokfiets duidelijk sprake van de schepping van een gelegenheid. Er kan geen twijfel over bestaan dat de politie een gelegenheid creëert door het plaatsen van een onafgesloten dure fiets op een plek waar veelvuldig fietsendiefstallen plaatsvinden. Deze opvallend dure fiets is voor de fietsendief nu eenmaal aantrekkelijker dan de gemiddelde fiets die wordt achtergelaten op het station. Een kostbare fiets met trapondersteuning zul je niet snel tegen komen in de fietsenstalling bij een station. Het is helemaal uitzonderlijk wanneer een dergelijke fiets onafgesloten wordt achtergelaten.

In tegenstelling tot de opvatting van de Hoge Raad doet het er dus wel degelijk toe of deze fiets onafgesloten wordt achtergelaten. De politie kiest bewust voor een onafgesloten fiets om de kans op diefstal te vergroten. Ik sluit me volledig aan bij de opvatting van Advocaat-generaal Knigge, dat daarmee ook voorbij wordt gegaan aan het Groningse

criterium.¹³¹ Zoals al in paragraaf 6.4.1. is uitgewerkt, creëert de politie met de lokfiets een situatie die afwijkt van de gewone situatie ter plaatse. De politie schept op deze wijze dus een gelegenheid die er eerst niet was. De inzet van de lokfiets kan op grond van dit Groningse criterium geen rechtvaardiging vinden binnen het objectieve criterium.

Uit paragraaf 6.4.2. blijkt dat er ook problemen kunnen ontstaan met het subjectieve criterium. In het geval van de lokfiets is het namelijk erg lastig, dan wel bijna onmogelijk, om de predispositie van de verdachte aan te tonen. Denkbaar is de volgende situatie. Een nietsvermoedende passant loopt op het station bij toeval tegen een fiets aan die niet op slot staat. De voorbijganger beseft dat je een dergelijke kans niet snel zult krijgen en besluit in een opwelling om de fiets mee te nemen. De voorbijganger is niet eerder met de politie in aanraking geweest en wordt vervolgens bij heterdaad aangehouden op grond van fietsendiefstal.

Ik constateer in dit geval twee interessante bevindingen. De passant had aanvankelijk niet het voorgenomen plan om een fiets te gaan stelen, en de mogelijkheid om een fiets mee te nemen wordt door de politie gecreëerd. Hieruit kan worden geconcludeerd dat deze persoon van tevoren mogelijk géén opzet had op het stelen van een fiets, en als gevolg van het plaatsen van de lokfiets is bewogen tot het plegen van de diefstal. Er is in dit voorbeeld dus sprake van een gelegenheidsdief waarbij de gelegenheid tot diefstal door de politie is opgezet. Dit argument is eenvoudig aan de kant te schuiven, met de motivering dat de verdachte blijkbaar bereid is handelend op te treden en daarmee dus opzet had op het plegen van het strafbare feit. De verdachte zou dan willens en wetens de fiets hebben gestolen en daarmee zou het opzet van de verdachte vast staan. Dit standpunt mist grondslag, omdat de wil om handelend op te treden in een dergelijk geval simpelweg door de politie wordt gecreëerd met het plaatsen van de lokfiets. De politie beweegt een persoon in de richting van het plegen van het strafbare feit, en gaat hier aan het verbod tot uitlokking voorbij.

Deze opvatting wordt door het Straatsburgse perspectief ondersteund. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft in de uitspraken van *Teixeira de Castro v. Portugal* en *Khudobin v. Rusland* bepaald dat het ontbreken van documentatie met betrekking tot de verdachte een belangrijke rol kan spelen bij het ontbreken van een predispositie bij de dader.¹³² Dit gegeven is interessant indien we het toepassen op de situatie van de Deventer lokfiets. De verdachte bezat in de zaak van de Deventer lokfiets

¹³¹ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 16 (Concl. A-G Knigge).

¹³² Zie hiervoor paragraaf 7.5.

namelijk een respectabel strafblad, maar er bestonden geen aanwijzingen of documentatie van de verdachte met betrekking tot fietsendiefstal.¹³³ De Hoge Raad is in haar uitspraak betreffende de Deventer lokfiets voorbijgegaan aan deze gegevens, en is daarmee op grond van het EVRM te eenvoudig tot de conclusie gekomen dat er sprake was van een predispositie bij de verdachte.

Bij het ontbreken van deze predispositie bij de verdachte kan er gesproken worden van een aanwezig causaal verband tussen het plaatsen van de lokfiets en het plegen van de fietsendiefstal door de verdachte. Dit causale verband toont aan dat de verdachte zonder tussenkomst van de politie geen fietsendiefstal zou hebben gepleegd. Deze bevinding is natuurlijk niet voldoende om te kunnen concluderen dat de verdachte geen enkele intentie had op het stelen van een fiets. Dit kan nu eenmaal niet worden aangenomen op basis van de enkele gegevens die in deze zaak voorhanden zijn.

Met de inzet van de onafgesloten lokfiets zal de politie uiteraard ook veelplegers oppakken die van tevoren duidelijk de intentie hadden om een fiets te stelen. Bij deze daders is het opzet op het stelen van een fiets snel aangetoond, maar feit blijft dat de politie de eenvoudige mogelijkheid tot crimineel gedrag zelf creëert.

Concluderend kan dus worden gesteld dat de Hoge Raad in de zaak van de Deventer lokfiets, op grond van de aanwezige gegevens en de uitspraken van het EHRM, te eenvoudig uitgegaan is van de aanwezigheid van opzet bij de verdachte. De Hoge Raad is hiermee naar mijn mening tekortgeschoten in haar overwegingen met betrekking tot het opzetvraagstuk.

De Hoge Raad had niet zo gemakkelijk tot de conclusie van de aanwezigheid van het opzet mogen komen. Bij een toets aan het Straatsburgs perspectief ontstaan bij de inzet van de lokfiets dus zowel problemen bij het subjectieve element in de vorm van het mogelijk ontbreken van opzet bij de verdachte, en het temporele element door het mogelijk aanwezige causale verband.

8.4 Conclusie en aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande overwegingen kan geconcludeerd worden dat het gebruik van de onafgesloten lokfiets op gespannen voet staat met het recht op een eerlijk proces, zoals neergelegd in art. 6 lid 1 EVRM. De politie scheidt met de inzet van de onafgesloten

¹³³ HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 20 (Concl. A-G Knigge).

lokfiets een gelegenheid om hier vervolgens handhavend tegen op te treden. De politie maakt hiermee de dief.

Wanneer de politie een afgesloten lokfiets in zou zetten zou het probleem van het uiterlijke kenmerk van de fiets niet aannemelijk zijn. Als de lokfiets afgesloten wordt achtergelaten verschilt de fiets niet meer van de gewone situatie ter plaatse, waarbij fietsen afgesloten worden achtergelaten. Er wordt in dat geval wel voldaan aan het Groningse criterium, waarbij het uiterlijke kenmerk van een lokmiddel niet mag verschillen van de normale situatie ter plaatse. Daarmee kan het probleem dat ontstaat bij het objectief criterium worden weggenomen. Feitelijk schept de politie dan nog steeds een gelegenheid door het plaatsen van een aantrekkelijke dure lokfiets, maar deze fiets wijkt niet problematisch af van de andere fietsen ter plaatse. Het is in die situatie dan min of meer toevallig dat de verdachte zich aan de lokfiets vergreep en niet aan een willekeurige andere fiets op het station.¹³⁴

Met de methode van de afgesloten lokfiets vervalt ook het probleem bij het subjectief criterium dat het opzet van de verdachte moeilijk kan worden aangetoond. Wanneer de verdachte een afgesloten fiets meeneemt die niet opvallend verschilt van de andere fietsen ter plaatse, is het generiek opzet bij de verdachte eenvoudig aangetoond. Met deze methode wordt voorkomen dat met de inzet van de lokfiets ook gelegenheddieven worden opgepakt, waar de politie in eerste instantie haar pijlen nog niet op had gericht. Een praktijkvoorbeeld is de situatie in Venlo waarbij ook gelegenheddieven de dupe worden van de inzet van de onafgesloten lokfiets.¹³⁵

Om niet op het randje van uitlokking te balanceren is het de politie aangeraden om enkel gebruik te maken van afgesloten lokfietsen. Het gebruik van lokfietsen met ingebouwde GPS-tracker, die in de praktijk al met succes worden ingezet, vormen een goed alternatief. Zodra het slot van deze lokfiets wordt opengebroken gaat er automatisch een sms naar de politie, waarop de lokfiets vervolgens te allen tijde vanuit de centrale kan worden gevolgd. De lokfiets kan als gevolg hiervan dus zonder direct toezicht van opsporingsambtenaren worden achtergelaten.¹³⁶ Dit scheelt niet alleen mankracht, maar met deze methode kan ook meteen worden aangetoond welke fietsenhandelaren gestolen fietsen aannemen.

In paragraaf 6.3 is al naar voren gekomen dat de aanpak van de heling van gestolen fietsen door fietsenhandelaren een belangrijke preventieve werking op fietsendiefstal en verdere

¹³⁴ Ik sluit me hierbij aan bij het standpunt van Knigge met betrekking tot het Groningse criterium en de lokauto: HR 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817, r.o. 17 (Concl. A-G Knigge).

¹³⁵ Zie hiervoor het Bike-bait project in paragraaf 3.2.

¹³⁶ Politiepost, editie Rotterdam-stad, december 2009 nr. 3, p. 5 en 6.

doorverkoop van deze gestolen fietsen heeft. Met deze methode zet de politie een belangrijke stap verder in de richting van de oplossing van de gehele problematiek. De fietsendief vormt hier slechts de eerste schakel binnen de gehele kring van criminaliteit.

Met betrekking tot de subsidiariteit zijn er zoals besproken in paragraaf 6.3. genoeg alternatieve middelen voorhanden om fietsendiefstal te beperken. De plaatsing van beveiligde fietsenstallingen en het houden van toezicht zouden mijns inziens een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de oplossing van het gehele probleem. Het blijft ondenkbaar dat elke fiets veilig gestald kan worden, maar het is wel een daadwerkelijke stap in de goede richting.

Het plaatsen van toezichthouders op de 'hot spots' lijkt mij een eenvoudige oplossing. De politie neemt immers ook de moeite om verbalisanten in te zetten die ter plaatse de lokfiets in de gaten moeten houden. Ik raad daarom aan om deze agenten in te zetten als toezichthouder op het station. Dit kost niet meer moeite en hiermee wordt hetzelfde effect bereikt als bij de inzet van een lokfiets. Volgens de Hoge Raad heeft de dief van een lokfiets van tevoren immers de intentie gehad om zich een fiets toe te eigenen. Dit leidt tot de conclusie dat de dader dus ook zonder de inzet van een lokfiets zich een fiets zou hebben toegeëigend. Wanneer zij een andere fiets dan een lokfiets wegnemen hebben de toezichthoudende agenten dezelfde dader te pakken.

Daarnaast gaat van de toezichthoudende agenten, gemeentelijke controleteams, of stadswachten, tegelijkertijd een afschrikwekkende werking uit. Probleem blijft wel dat er in de nacht geen toezicht kan worden gehouden op de stations. Een dergelijk probleem bestaat echter ook in het geval van de inzet van een onafgesloten lokfiets waarbij agenten ter plaatse toezicht op de fiets moeten uitvoeren. De afgesloten lokfiets met GPS-tracker zonder benodigd toezicht vormt hier de oplossing.

Naast deze oplossingen die ter plaatse kunnen worden toegepast, zijn er nog verschillende andere methoden denkbaar die al naar voren zijn gekomen in paragraaf 6.3. Zo kan de overheid een belangrijke preventieve bijdrage leveren door de invoering van striktere regelgeving met betrekking tot het verplicht stellen van een identiek framenummer.

Ook fietsfabrikanten kunnen een belangrijke bijdrage leveren door fietsen te voorzien van chips of unieke framenummers. Deze laatste aanbevelingen zijn niet van belang voor de opsporingspraktijk van de politie, maar de oplossing van het probleem zal toch ook van bovenaf aangepakt moeten worden door een strakkere wetgeving. Het probleem voorkomen is beter dan genezen. De politie kan hierbij een belangrijke bijdrage leveren

door te beginnen met een aanpassing van de opsporingpraktijk die aansluit bij het Straatsburgse perspectief.

Om een beroep op de schending van art. 6 lid 1 EVRM te voorkomen, is het de Hoge Raad dan ook aangeraden om haar visie met betrekking tot de inzet van de lokfiets te herzien. Dit zou een goede stap zijn in de richting van een rechtmatiger politieel opsporingsbeleid, welke gericht is op de aanpak van de daadwerkelijk bestaande criminaliteit.

De inzet van een afgesloten lokfiets zou de problemen met betrekking tot art. 6 lid 1 EVRM kunnen voorkomen. De inzet van de afgesloten lokfiets zal een daadwerkelijke aanpak van de beoogde daders, (veelplegers en professionele fietsendieven), tot gevolg kunnen hebben.

Er zijn de laatste tijd gelukkig positieve ontwikkelingen waarneembaar met betrekking tot de inzet van de afgesloten lokfiets. Zo heeft het centrum Fietsdiefstal¹³⁷ op 10 maart 2010 een plan van aanpak samengesteld voor de inzet van lokfietsen.¹³⁸ Dit plan van aanpak heeft tot doel om bij de inzet van lokfietsen eenduidig te handelen zodat de kansen van opsporing en vervolging vergroot kunnen worden.¹³⁹ In het plan van aanpak wordt geadviseerd om gebruik te maken van een afgesloten lokfiets om personen niet tot eenmalige fietsendiefstal uit te lokken.¹⁴⁰

Het Centrum Fietsdiefstal streeft naar een uniforme toepassing van de lokfiets in de vorm van een landelijk handhavingsbeleid, waarbij gebruik wordt gemaakt van lokfietsen met een relatief goedkoop slot en ingebouwd GPS-systeem.¹⁴¹ Het Centrum is in mei 2010 tevens van start gegaan met de uitreiking van de eerste lokfietsen met GPS aan de politieregio's Haaglanden, Limburg-Zuid en Gelderland-Midden, die met de fietsen gaan proefdraaien.¹⁴² Hopelijk kunnen deze ontwikkelingen ook het politieapparaat en de rechterlijke macht overtuigen van de noodzaak van een hervorming.

¹³⁷ Het Centrum Fietsdiefstal is in 2008 opgericht door samenwerkende partijen en wordt gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De opdracht van het Centrum is het informeren, activeren en ondersteunen van partijen in de aanpak van fietsendiefstal (www.centrumfietsdiefstal.nl/over_het_centrum).

¹³⁸ Centrum Fietsdiefstal 10 maart 2010, *Plan van aanpak lokfiets*.

¹³⁹ http://www.centrumfietsdiefstal.nl/nieuws/100310_plan_van_aanpak_lokfiets.

¹⁴⁰ Plan van aanpak lokfiets, p. 8.

¹⁴¹ Plan van aanpak lokfiets, p. 2.

¹⁴² Nieuwsbrief Centrum Fietsdiefstal mei 2010 (<http://www.centrumfietsdiefstal.nl/>).

Literatuurlijst

Boeken en tijdschriftartikelen:

Beijer 2004

A. Beijer, *De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden: eindevaluatie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004.

Buruma 2001

Y. Buruma, *Buitengewone opsporingsmethoden*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 2001.

Corstens 2008

G.J.M. Corstens, *Het Nederlands Strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2008.

Cleiren & Nijboer 2007

C.P.M. Cleiren & J.F. Nijboer, *Internationaal strafrecht: de tekst van het Wetboek van Strafvordering Boek IV Titel X en enkele aanverwante wetten voorzien van commentaar, aangevuld met aanverwante nationale en internationale regelgeving*, Deventer: Kluwer 2007.

Franken 2009

A.A. Franken, 'Proportionaliteit en subsidiariteit in de opsporing', *DD* 2009.

Mevis 2005

P.A.M. Mevis, 'De evaluatie van de Wet-BOB en van de Wet herziening GVO', *DD* 2005.

Mols, de Roos & Spronken 1994

M.F. Mols, Th A. de Roos & T. Spronken, 'Het echte IRT-debat. Grenzen van opsporingsmethoden', *Nederlandsch juristenblad* 1994.

Nieuwenhuis 2007

M. Nieuwenhuis, *Opsporing in vogelvlucht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2007.

Siemerink 2000

L. Siemerink, *De wenselijkheid en mogelijkheid van infiltratie en pseudokoop op het internet*, Deventer: Kluwer 2000.

Smits 2008

P. Smits, *Artikel 6 evrm en de civiele procedure*, Deventer: Kluwer 2008.

Internetbronnen:

- Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid, 22 februari 2008: 'Venlo zet 'lokfietsen' in tegen fietsendiefstal', <http://www.hetccv.nl/nieuws/2008/02/Venlo+zet+_x0027_lokfietsen_x0027_+in+tegen+fietsendiefstal.html>
- Centrum Fietsdiefstal, 10 maart 2010: 'Plan van aanpak fietsdiefstal', <http://www.centrumfietsdiefstal.nl/doc/Plan_van_aanpak_lokfietsCF.pdf>
- Remco Asselbergs, 15 april 2005: 'Amsterdamse aanpak fietsendiefstal succesvol', <http://amsterdam.nl/@3107/amsterdamse_aanpak_0/>

Overige bronnen:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Plan van Aanpak Fietsendiefstal 2008*, juni 2008 (onderdeel van het Convenant inzake de aanpak van fietsendiefstal).
- Minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties en de voorzitter van de Stuurgroep fietsendiefstal, *Convenant inzake de aanpak van fietsendiefstal tussen de partijen deelnemende aan de Stuurgroep Fietsendiefstal (2008-2010)*, Utrecht: 4 juni 2008.
- Politie Rijnmond: *Politiepost*, editie Rotterdam-stad, december 2009 nr. 3, p. 5.

Parlementaire stukken

- *Kamerstukken II* 1996/97, 25403, nr. 3, p. 97 (MvT bijzondere opsporingsbevoegdheden).
- Wet van 27 mei 1999 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de regeling van enige bijzondere bevoegdheden tot opsporing en wijziging van enige andere bepalingen (bijzondere opsporingsbevoegdheden) *Stb.* 1999, 245.
- *Kamerstukken II* 1995/1996, 24072, nrs. 10-11, p. 234 (Enquête Opsporingsmethoden).
- Wet van 20 november 2006 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten ter verruiming van de mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven, *Stb.* 2006, 580.

Jurisprudentielijst

- EHRM 9 juni 1998, *NJ* 2001, 471, (Teixeira de Castro v. Portugal)
- EHRM 26 oktober 2006, nr. 59696/00 (Khudobin v. Rusland)
- Hoge Raad 4 december 1979, *NJ* 1980, 356.
- Hoge Raad 4 december 1990, *NJ* 1991, 327.
- Hoge Raad 19 december 1995, *NJ* 1996, 249.
- Hoge Raad 26 september 2000, *LJN*: AA7233.
- Hoge Raad 28 oktober 2008, *LJN*: BE9817.
- Hoge Raad 6 oktober 2009, *LJN*: BI7084.
- Gerechtshof Amsterdam 10 februari 2000, *LJN*: AA5147.
- Gerechtshof 's-Gravenhage 12 april 2002, *LJN*: AE4747.
- Gerechtshof Den Bosch 19 december 2003, *LJN*: AP0560.
- Gerechtshof Amsterdam 28 juni 2007, *LJN*: BC4796.
- Gerechtshof Arnhem 28 april 2009, *LJN*: BI2550.
- Gerechtshof Arnhem 11 maart 2010, *LJN*: BM2480.
- Rechtbank Breda 2 maart 2004, *LJN*: AO4770.
- Rechtbank Dordrecht 12 januari 2006, *LJN*: AV0757.
- Rechtbank Dordrecht 22 maart 2006, *LJN*: AX0773.
- Rechtbank Dordrecht 31 mei 2006, *NS* 2006, 267, *LJN*: AY3401
- Rechtbank Dordrecht 2 januari 2007, *NS* 2007, *LJN*: AZ5422.
- Rechtbank Arnhem 2 oktober 2007, *LJN*: BB4593.
- Rechtbank Dordrecht 1 november 2007, *LJN*: BB6979.
- Rechtbank Utrecht 3 april 2008, *LJN*: BC8605.

Bijlage:

Samenvatting interview Sander Driessen: Politie Venlo-centrum (Limburg-Noord):

Feiten:

- Probleem: meer dan 1000 fietsen per jaar gestolen.
- Als reactie hierop komt het idee om een lokfiets-project op te starten naar voorbeeld van succesvolle projecten in Dordrecht en Zwolle.
- Er is contact gezocht met justitie, namelijk met de OvJ van het arrondissement Roermond.
- In maart 2007 is er verzoek aangevraagd. De OvJ durfde het toen nog niet aan. Hij was bij de inzet van een onafgesloten fiets bang voor problemen met betrekking tot uitlokking.
- De politie gaf aan de lokfietsen alleen op 'hotspots' te willen plaatsen, waar veel fietsendiefstallen plaatsvinden.
- Na deze uitleg van de toepassing op de zogenaamde 'hotspots', en het feit dat de lokfiets inmiddels wordt gebruikt in andere arrondissementen, is de OvJ overtuigd.
- Op 20 feb. 2008 geeft de OVJ zijn toestemming voor het project.
- In maart 2009 al 55 aanhoudingen met de lokfiets in Venlo.
- Gemiddeld 1 à 2 aanhoudingen per week.

Toepassing:

- De onafgesloten fiets wordt geplaatst op zgn. 'hotspot' (plaats waar veel fietsen worden gestolen, zoals bijv. station).
- De lokfiets is een dure damesfiets met bijv. trapondersteuning. Dit zijn het type fietsen die vaak worden weggenomen.
- De verdachte die de lokfiets meeneemt wordt door agenten in burger, die zich in de buurt van lokfiets ophouden, een stukje achtervolgd. Dit om te controleren of de verdachte niet met goede wil de fiets niet naar politie brengt.
- Er worden vooral jongeren opgepakt (leeftijd circa tussen 16 en 25 jaar). De lokfiets wordt vaak eerst rustig door de verdachte geobserveerd (staat de fiets op slot of niet?). Vervolgens kijkt de verdachte om zich heen en neemt de lokfiets mee.

- Door de politie wordt van tevoren wel uitgebreid geobserveerd wat de intenties van de dader zijn (ook met gebruik camera's).

Veroordeling:

- 90% van de verdachten wordt uiteindelijk ook veroordeeld.
- Slechts bij 2 of 3 van de gevallen is de zaak geseponeerd (opzet kon niet worden bewezen).
- Slechts 1 of 2 studenten veroordeeld (studenten in de zin van scholieren die terug kwamen van school). Het gaat hierbij niet de studenten die bijvoorbeeld aan de hogeschool te Venlo een opleiding volgen en die te vergelijken zijn met studenten uit een studentenstad.
- Er worden vooral veelplegers opgepakt. Het doel is om o.a veelplegers op te pakken. Tot nu toe heeft de politie echter pas 2 of 3 veelplegers aan kunnen houden. De 80% betreft personen van allochtone afkomst. Dit zijn dus veelal verdachten die gewoon in Nederland zijn geboren.

Doelstelling:

- Doelstelling is het terugdringen van fietsendiefstal. Dit is tot nu toe een succes: het aantal fietsendiefstallen is met 70% gedaald! Doordat er door fietsendieven nieuwe methoden worden gebruikt door bijvoorbeeld het gebruik van 'lopers' (blanke sleutels), neemt de fietsendiefstal ook weer toe. Er zal in kaart worden gebracht wat de 'hotspots' zijn voor deze diefstallen. Hierna zal deze vorm van diefstal ook worden aangepakt.
- Studenten zijn ook dieven. Maar gelegheidsdieven zoals studenten vormen niet het hoofddoel. Het gaat de politie vooral om veelplegers (Sander zou niet met een tevreden gevoel thuis komen wanneer veel studenten dupe worden van de inzet van de lokfiets). Natuurlijk niet alleen studenten, maar ook burgers die bijvoorbeeld nog nooit een strafbaar feit hebben gepleegd. Tijdens het project is gebleken dat bijna alle verdachten goed bekend zijn bij de politie.
- Ook al bestond er van tevoren geen intentie bij verdachte, het probleem van de fietsendiefstal wordt aangepakt, en dat is wat voor de politie telt (het is een beeld van de realiteit dat er ook veel fietsen worden gestolen door daders die van tevoren geen intentie hadden). Door ook deze personen aan te pakken wordt het gehele probleem van fietsendiefstal ingedamd.

Positie Ovj:

- OvJ bemoeit zich verder niet met de praktische inzet van de lokfiets.
- OVJ heeft één keer toestemming verleend voor toepassing lokfiets. Hij heeft op de inzet van de lokfiets in de praktijk verder géén invloed. Het gaat om los project dat naar eigen invulling wordt toegepast door de politie.
- OvJ ontvangt van de politie een dichtgespijkerd dossier van de diefstal van een lokfiets. Hierbij zit een uitgebreid proces verbaal besloten met de bevindingen van de opsporingsambtenaar, de aanhouding en een bijlage met fotoprintjes van camerabeelden ten tijde van diefstal. Er wordt ook een bijlage toegevoegd met informatie en een uitspraak over de toepassing van de lokfiets.
- In geval van twijfel of onduidelijkheden t.a.v. het dossier, stelt de OvJ vragen aan de politie.

Waarom onafgesloten lokfiets? Uitlokking?

- Ook de onafgesloten fiets geeft een reëel beeld van de werkelijkheid. In Venlo (en alle andere steden in Nederland) worden vaak fietsen voor korte/dan wel langere tijd onafgesloten achtergelaten (bv: iemand die ff snel sigaretten haalt zonder zijn of haar fiets af te sluiten).
- Indien er nooit onafgesloten fietsen op het station zouden staan zou er géén beeld van de realiteit worden gevormd. Er zou dan dus wél sprake zijn van uitlokking. (lokfietsen worden in Venlo dus ook alléén maar ingezet op plaatsen waar vaker onafgesloten fietsen te vinden zijn, zoals bv. ingang station i.p.v. fietsenstalling).
- Er wordt gebruik gemaakt van een dure damesfiets met bijvoorbeeld trapondersteuning. Dit aangezien het een trend lijkt te zijn onder fietsdieven om juist dure damesfietsen te stelen. Wordt het de dief nu wel niet erg aantrekkelijk gemaakt om fiets mee te nemen? Dure fiets die onafgesloten wordt achtergelaten wel naar werkelijkheid? De dure onafgesloten fiets blijft in Venlo een reëel beeld vormen van de werkelijkheid.

Toekomst:

- In de toekomst wordt gedacht aan de inzet van afgesloten lokfietsen in Venlo (om bijv. diefstal met een 'loper' aan te pakken).
- De lokfiets met een GPS-zender wordt in andere steden in Nederland (bijv. Amsterdam of Nijmegen) al ingezet. Het gaat hierbij vooral om de opsporing van

fietsenhandelaren die gestolen fietsen aannemen en verkopen. In de toekomst wordt deze methode mogelijk ook toegepast in Venlo.